Přítomnost

ROČNÍK VIII. V PRAZE 18. ÚNORA 1931. ČÍSLO 7.

Vláda a nezaměstnaní.

Požádali jsme pana náměstka ministerského předsedy, ministra zásobování o interview, aktuální pro dobu kritické nezaměstnanosti. Pan ministr vyhověl naší žádosti a odpověděl nám takto na otázky.

1. Jest vládě znám přesný rozsah nezaměstnanosti?

Není a v dohledné době sotva bude. Kdybyste se mne tázal, kolik je u nás zaměstnaných, mohl bych vám to zjistit téměř přesně. Neboť každý zaměstnaný jest pojištěn pro případ nemoci, a okresní nemocenské pojišťovny mají o tom přesné záznamy. V Německu a v Rakousku mají pojištění nezaměstnaných, takže tam mají úplný obraz věci. U nás není obligatorního pojištění nezaměstnaných. Pojištěni jsou pouze členové dělnických odborových organisací, jimž stát zvyšuje spolkovou podporu určitým příspěvkem dle zákona o gentském systému. Naše evidence nezaměstnaných je nedokonalá. Celá a nahá pravda není nikomu známa. Pracujeme pouze s dohady — a ty mohou býti velmi libovolné. V každém okrese je zřízena okresní zprostředkovatelna práce; kdo se uchází o práci, zapisuje se do seznamu zprostředkovatelny. Tyto okresy raportují každého měsíce úřadům práce, z jejichž zpráv pak sestavuje ministerstvo sociální péče „statistiku nezaměstnaných". Nuže, je úplně jisté, že máme přehled „uchazečů o práci", a to jest něco jiného, než počet nezaměstnaných. Desítky tisíců dělníků se ucházejí o práci jednou, dvakrát, třikrát. Chodívají pěšky do okresního města celé hodiny cesty, práce pro ně není, přestanou tedy chodit a zprostředkovatelna je škrtne ze svých seznamů. Zmizeli na papíře, zůstali v obcích. V prosinci se hlásilo u zprostředkovatelen 239.000 nezaměstnaných. V lednu již 310.000. Za měsíc vzrostl počet uchazečů o 30%. Připočtěte si k těmto 300.000 rodinné příslušníky a dojdete k hrozivé cifře, která je však daleko mírnější než skutečnost. Ministr sociální péče má tři prameny zpráv, jimiž kontroluje raporty zprostředkovatelen. Jsou to 1. relace okresních hejtmanů, 2. živnostenských inspektorů a 3. informační služba dělnických odborových organisací. Dr. Czech je přesvědčen, že nezaměstnaných (plně nezaměstnaných!) je v republice asi 600.000. Dodati sluší, že v tomto počtu nejsou vedeni (krom v Praze) soukromí úředníci. Z tohoto ohromného počtu lidí má pravidelnou podporu pouze 65.000 nezaměstnaných členů odborových organisací. Nyní vám musím říci, že cifra 600.000 lidí bez práce a bez chleba nevyjadřuje celou hrůzu situace. Máme ještě co činit s polonezaměstnaností. Stovky závodů pracují dva, tři, čtyři dny v týdnu. Ministr sociální péče počítá, že takto postižených je více než těch úplně nezaměstnaných. Musíme při tom počítati také rodinné příslušníky. Mějme odvahu podívati se situaci přímo do tváře: Ohromná, milionová massa národa uvržena je do nelidské bídy. Na venkovských silnicích najdete hloučky mužů a žen, které táhnou s krumpáčem a lopatou na rameni od starosty k starostovi, od úřadu k úřadu, od podniku k podniku, od statku ke statku a prosí (většinou marně) o práci. Dnes prosí o práci. Co učiní zítra? Stojíme na pokraji propasti.

2. Líčíte mi situaci skoro suše. Vždyť to, co mi vyprávíte, je národní katastrofa! Chápe to vláda takto?

„Národní katastrofa." Řekl jste, redaktore, pravé slovo. Ano, národní katastrofa. Byl bych šťasten, kdyby se toto slovo zaštípio do mozků všech členů společnosti. Nemohu říci, že by celá vláda pojímala takto situaci od samého počátku. Zástupcové dělnictva ve vládě a v Nár. shromáždění rozuměli věcem správně. Dnes jsou záležitosti na lepší cestě. Ještě v prosinci jedna skupina vlády zmařila jednání o novou obchodní smlouvu s Maďarskem. Doufám, že tato politická slepota je překonána. Zástupcům dělníků se politicky ulevilo. Smysl pro odpovědnost za osudy národního a státního celku roste. Nemusíme již tak úporně zápolit o každý zákrok. Povím vám episodku z jedné schůze hospodářských ministrů. Ministr sociální péče Dr. Czech podal zprávu, že v celé oblasti jedné obchodní komory usnesli se podnikatelé o výpovědi kolektivních smluv s dělnickými organisacemi. Pánové měli patrně v úmyslu zneužít situace mocensky a snížit mzdy. Takový úmysl vyvolal odpor u všech přítomných ministrů. Věc byla pociťována jako svrchovaně vážná. Došlo k jednomyslnému usnesení, že vláda zasáhne, což se ihned stalo. Z nedělní zprávy investiční komise je veřejně známo, že nehybnost v oboru veřejných investicí je konečně překonána. Mám naději, že zápas vlády s nezaměstnaností bude nyní účinnější. Nové obchodní smlouvy a nové veřejné investice mají dobré vyhlídky. Dovolte mi zmínku o tom, co se konalo a koná pro oběti průmyslové krise. Zavedli jsme t. zv. vyživovací akci. Okresní úřady vydávají za kontroly dělnických organisací poukázky na potraviny na účet státní pokladny. K tomu účelu bylo vydáno přes 42 mil. Kč, počítá-li se obnos, povolený již pro měsíc březen. V lednu se dalo k tomuto účelu 6 mil Kč, pro únor a březen se částka zdvojnásobila. Hospodářští ministři doporučí vládě, aby obnos byl ještě zvýšen, bude-li toho zapotřebí. President republiky daroval 2 mil. Kč na výživu dětí mlékem. Částka je spotřebována. Vláda se nyní usnesla, že presidentovu akci přejímá na účet státu. K tomu účelu byl pro březen věnován 1 mil. Kč. Nezaměstnanost ve Velké Praze řešena je za účasti vlády zvláštním opatřením, které bude rozšířeno na ostatní hlavní města.

Mimořádně se osvědčila t. zv. produktivní péče o nezaměstnané. V červnu 1930 přijalo Nár. shromáždění Czechův zákon, dle něhož připlácí stát obcím a okresům až 10 Kč denně na mzdy při samosprávných pracech nouzových. K tomu účelu bylo povoleno ze státní pokladny celkem 27 mil. Kč. Při pracích takto umožněných nachází zaměstnání asi 40 tisíc dělníků. Na tomto poli bude vláda pomáhati i dále. V tomto ohledu bylo vyřízeno min. sociální péče na 15 set žádostí z různých

obcí. Strašnou tíhu této kritické situace nesl ministr sociální péče po pět čtvrtí roku. Ten člověk, jehož píle byla vždy příslovečná, mi řekl: „Nyní vidím, že jsem po celý život zahálel.“ Před týdnem onemocněl — ale úřaduje v posteli. V sobotu podepsal 170 vyřízených žádostí v oboru produktivní péče o nezaměstnané. Tomuto muži, jehož vlastenecké noviny vykřičely za „polského žida“ (jímž není) a za nacionálního německého šovéna (jímž také není), může býti celý národ vděčen za nadlidskou práci, kterou v nejtěžší době pro stát vykonal.

3. Pane ministře, vraťme se k té národní katastrofě. Nemyslíte, že národní katastrofa je záležitost celého národa, a že by pomoc měla býti dílem obecné národní solidarity?

Béřete mně myšlenku z úst. Děkuji vám za to. Chci ještě říci, že bylo vykonáno mnoho, velmi mnoho — a že to naprosto nepostačí. Nepůjdu nyní na kořen věcí. Nebudu se obírati otázkou, jaká opatření jest činiti pro budoucnost. Tady stojíme před problémem správné obchodní politiky, před problémem racionalisace, pracovní doby a demokratického vlivu na hospodářský plán, před problémem veřejné správy, před problémem státního zásahu do výroby a distribuce, před problémem budoucích investic a lepší úvěrové politiky, a především: před problémem moudré hospodářské organisace Evropy a světa. Nemám dnes času, abych s vámi o tom hovořil. Oč se nyní jedná, jest zásah okamžitý. Jsem hluboce přesvědčen, že dnešní příšernou krisi nezdoláme, nebude-li ji veškera společnost pociťovat jako svou nejpalčivější záležitost. Hleďte, presidentův příklad zůstal nenásledován. Navrhl jsem před týdnem v ministerské radě, aby vláda podnikla kroky, které by z národní katastrofy učinily akt všeobecné národní pomoci. Žádám, aby bohatí lidé odevzdali státu veliký dar, jenž by zaručil, že žádný nezaměstnaný nezůstane bez chleba. Žádám, aby se zavedla k účelu produktivní péče zvláštní nouzová přirážka z větších důchodů. Žádám, aby značná část tantiem byla odváděna státu ke stejnému účelu. Žádám konečně, aby byl mimořádným způsobem zdaněn druhý příjem, který mají veřejně postavené osoby ze zastupování státu, okresu a obcí v různých podnicích. O těchto návrzích bude brzo rozhodnuto. Vím, že stát může povinnosti ukládat. Jde mi o dobrovolnou obět. Vyzkoušejme si jednou prakticky skutečnou cenu národního solidarismu. Mně alespoň by dobrovolná obět byla milejší, než povinnost, vnucená zákonem. Dostávám dopisy od úředníků, v nichž se dobrovolně nabízí taková obět z platů, jež nejsou královské. Začněme jinde, nikoli zrovna u těchto soucitných, leč nemajetných. Ještě jednu věc jsem navrhnul v ministerské radě. Rád bych, aby se obcím povolilo vybírání zvláštní nouzové přirážky. Obec má nápor nezaměstnanosti z první ruky. Měla by být provždy vyzbrojena. Dnešní krise není první a není poslední. Pamatujme na dnešek, pamatujme také na zítřek. *Rudolf Bechyně.*

POZNÁMKY

Švec opustil kopyto.

Není známo, který démon ponoukl pana poslance Stříbrného, aby začal mluvit také o literatuře a aby dokonce v parlamentě vykládal „Hamleta“. Pan Stříbrný ať si dá na toho démonka pozor: je to pofouchlý brach a podle všech známek miluje legraci. Vydavatel „Poledního listu“, byv vylákán na pole literatury, pohyboval se tam tím groteskním způsobem, jako koza na ledě, a porovnávaje Zavřelova „Fortinbrase“ se Shakespearovým „Hamletem“, poskytl parlamentu největší zábavu, jakou tomuto sboru od let připravil onen druh komiky, jenž prýští ze sebevědomé ignorance. Jsou poslanci, kteří „Hamleta“ nečetli a jsou příjemni tím, že mají tolik sebeovládání, že o něm také nemluví. Pan Stříbrný to sice také nečetl, ale nikým si nedá vzíti právo, aby o tom mluvil, patrně proto: 1. je radikál; 2. že by považoval za realistický útisk, kdyby o čemkoli nesměl mluvit; 3. že mu ústa znamenitě jdou, a 4. že vůbec politický život ho nenaučil té sympatické formě zdrželivosti, která ukládá muži, aby mluvil jen o tom, co zná. Nelze strpět, aby o Shakespearově díle směla mluvit jen realistická-hradní klika, která má tolik pedantičnosti, že si je také pročetla. Pan Stříbrný si bude mluvit, o čem mu libo, poněvadž při posledních volbách do parlamentu dostala jeho strana šedesát tisíc hlasů; rád by viděl toho, kdo by mu něco mohl zakázat; jestliže je nějaká chybička v tom, že se rozhovořil o něčem, co nezná, tedy je to vina těch, kdo v tomto státě zavedli přednostní zásobování vzděláním; on ostatně se o Shakespearovi rozhovořil méně jako znalec a více jménem Národní ligy, která má právo ke všemu se vyjádřit. Tak tedy pan Stříbrný odvážně opustil své kopyto, neboť je přesvědčen, že v republice má vládnouti svoboda slova kohokoliv a o čemkoliv. Byl vždy velkým nepřítelem odborníků v politice, zejména když se měli dostati do vlády. Zdá se, že není menším nepřítelem odborníkům literárním. Odborník je člověk, který nerozumí ničemu jinému. Typ politika p. Stříbrného je zase člověk, který rozumí všemu jinému. Že by tento obratný typ měl se zaleknouti té překážečky, že vlastně ani nezná děj „Hamleta“? K smíchu. Ostatně má p. Stříbrný smůlu: jako železniční ministr vnikl do uhelných záležitostí daleko bystřeji a důkladněji než do věcí literárních, ale věci se tak utvářily, že mnohem raději jest mu promlouvati o věcech literárních než o uhelných, a že pravý květ svých vědomostí, znalost procesu při uhelných dodávkách, veřejnosti na odiv nevystavuje. Zacházení pana Stříbrného s „Hamletem“ je typické pro určitý druh našich politiků: při rozpínavosti svého ducha a při lehkosti, s níž profesionální politik bere všechny překážky, jsou neschopni uvěřit, že by byla na světě věc, o které nemají právo si pobreptat. Neboť oni jsou voleni lidem, a v této funkci vše je jim dovoleno. Po znalostech svědomitěji se ohlížeti patří jiným. Pan Jiří Stříbrný i tímto debaclem doplnil dojem prázdnoty, jež je pravou podstatou jeho činnosti. Až do dneška se mu dařilo udržet kvality své vzdělanosti za oblakem tajnosti. Letos z toho oblaku vystoupil, je z toho trapný případ. Přívrženci směru p. Stříbrného měli by příčinu k uvažování, zda jejich vůdce s tak pošetilou povrchností mluví jen o literatuře, či zda je to vůbec jeho postoj ke všem věcem veřejného života. Ovšem, p. Stříbrný si může býti svými voliči po této stránce skoro jist: zvolili si ho právě proto, že je takový, jako oni jsou, a vrána vráně oči nevyklube.

—*fp.*—

Ochranářství doma.

Mluví se stále o nutnosti zrušení nebo aspoň snížení celních zdí a přehrad mezi jednotlivými státy. Ale praxe a skutečný život velmi pokulhávají za těmito teoretickými hovory. Naopak, budují se nové celní přehrady mezi státy a i uvnitř jednotlivých států. Je to duch úzkoprsého cechařství, který žije v našich živnostech, z nichž každá se chce ohraditi celou kupou průkazů způsobilosti a jinými papíry proti živnostem druhým. Tak na př. v schůzi Zemské jednoty společenstev řezníků a uzenářů v Čechách bylo usneseno

„podati ministerstvu obchodu, státní a zemské živnostenské radě a Ústředně obchod. komor v Plzni memorandum, ve kterém ohrazuje se uzenářský stav proti úsilí organisace hostinských, aby obmezeno bylo právo uzenářů podávati uzenářské výrobky na talíř v uzenářských obchodech za použití jídelního příboru, s poukazem, že způsob takového prodeje u uzenářů jest obvyklý a nijak nezasahuje do provozu živnosti hostinské.“

To jest noticka, která dobře charakterisuje stav v našich živnostech. Hostinští se perou s uzenáři, mohou-li uzenáři dávati uzenářské výrobky na talíř, v čemž hostinští vidí zasahování do své živnosti. Takových případů bylo by možno uvésti celé desítky. Je to celá guerilla, kterou vedou živnosti mezi sebou. Je to návrat k cechařství, návrat, který není s to prospěti ani konsumentu, ani živnostem. Ovšem: žádá-li se, aby i na prodej lahvového piva byl zaveden průkaz způsobilosti — patrně vázaný na 2—3letou praxi — je to dokladem, že v našem podnikání živnostenském není člověka, který by viděl trochu za hranice jedné živnosti. *V. G.*

To, co se nic nazývá.

Četli jsme ve „Venkově", že p. Štefánek, ministr mimo službu, se odebral tam a tam. Není to specialita pouze „Venkova". Čteme to často v „Národních listech", referují-li o tom, jak se bývalý ministr obchodu p. Novák pohybuje po tomto světě; užívají tohoto nic neznamenajícího označení „Lidové listy", a přímo tímto titulem hýří „Reforma", která za slovy „kolega Najman" vždy dá rychle spěchati slovům „ministr mimo službu". Nemýlíme-li se, četli jsme to už také v „Právu lidu" a v „Českém slově". Jednou bychom se už měli dohodnouti o tom, že něco takového jako ministr mimo službu u nás neexistuje. U nás jsou jen ministři nebo muži, kteří ministry byli a už nejsou. Ministr mimo službu nic není a nic neznamená, a je v tom titulu viděti jen náplast na jakési rány. Nemohlo by se toho nepravdivého titulu vůbec užívat, kdyby tisk stran nebyl přesvědčen o ješitnosti svých vůdců, kteří stále touží nad tebe, ó prostý dave, nějak se pnout. Bývalí ministři měli by si tento titul přísně zakázat. Měli by si říci: hle, je zřejmo, že mne pokládají za ješitu a že se snaží mne utěšovati, stačí mi to býti, co opravdu jsem; nechci, aby mne měli za malicherného. *—fp.—*

S čím souhlasíme.

Kramářův projev, s nímž třeba souhlasiti. „Je to jeho projev v parlamentě, správněji ta jeho část, v níž mluví o zpolitisování státní administrativy. Dobře řekl, že řádný výkon její je tím zcela ubíjen, protože politická legitimace či dokonce několik legitimací nemůže nahradit práci a schopnost. Bylo možno dodat, že dnešní prakse obsazování míst podle politické protekce nevztahuje se jen na státní administrativu, ale že politické strany de facto obsazují místa v bankách, ve všech úřadech, v pojišťovnách, nemocenských pokladnách, místa v zemských úřadech, v úřadech samosprávných, v museích, knihovnách a prostě všude, kam se podíváme. Dr. Kramář se zmínil také o tom, že tento zjev vede i k politickému přeběhlictví, jež demoralisuje inteligenci i náš politický život. Má plnou pravdu; známe více takových případů, než jeden, kdy se změnou vedoucích orgánů podřízení vyměňují legitimace podle barvy pánů nahoře. Ale při tom, že je to tak tristní a pro všechny ponižující, nutno ty, kdož se ucházejí při žádostech o místa také o politickou protekci, vziti v ochranu. Dnešní stav je, bohužel, tak zoufalý, že bez protekce se už obsazuje velmi málo míst, a že občan sebe kvalifikovanější, nemá-li protekci, má jedinou vyhlídku — být bez zaměstnání." *(„Národní osvobození.")*

*

Nebezpečí z nezaměstnanosti. „Podle předběžného výkazu ministerstva sociální péče činil počet nezaměstnaných v ČSR., lépe řečeno počet uchazečů o práci u veřejných zprostředkovatelen práce neumístěných, koncem měsíce ledna 310.117. Proti konci prosince, kdy počet neumístěných uchazečů činil 230.766, znamená to vzestup o 79.351. Je to počet jistě velmi značný a jenom asi o 10.000 menší, než v kritickém roce 1923, roce to deflační krise. Připočte-li se k tomu ještě armáda neúplně nezaměstnaných, t. j. dělníků zaměstnaných dva, nejvýš čtyři dny v týdnu, nebo střídavě z práce vysazovaných, možno odhadovati počet lidí buď úplně nebo z větší části zbavených výdělku na půl milionu. Tohle už není jenom zjev hospodářského významu, to je velmi vážné nebezpečí pro mravní a zdravotní stav obyvatelstva. To znamená, že půl milionu lidí v republice živoří z minimálních podpor nebo nemají vůbec z čeho býti živi. Jak dlouho to vydrží beze ztráty na svém zdraví a pracovní schopnosti, je otázka, která děsí." *(„České slovo.")*

*

Nadprodukce v knihách. „Ukázali jsme nejednou číselně, jaká je u nás od převratu nemožná knižní nadprodukce. Ve své bibliografické studii: Literatura pokrokového hnutí uvedl jsem několik srovnávacích dat, aby vyniklo, jak po stránce kvantitativní u nás roste literární a časopisecká produkce. I když se vyslovíme velmi zdvořilým eufemismem, nelze říci, že by aspoň třetina toho, co vychází, byla nezbytná. Překládá se všecko možné a založí se třeba celé knihovny — malá a jistě ne tak míněná zmínka p. presidenta stačila, aby se na nás snesla celá povodeň Carca, od něhož by možná stačily dvě, tři knihy. U nás, jako v nějaké africké kolonii, získává kamarádská a obchodní reklama půdu autorům, kteří doma mají velmi skrovný kurs. Jaký je průměr trhu? Za poslední léta vycházelo ročně kolem 5000 knih v našem jazyce. Věci dospěly tak daleko, že r. 1929 (to je poslední rok, ze nějž vydán bibl. katalog) vyšlo v republice mimo výroční zprávy středních škol a mimo ročenky a jiné periodické publikace více než 5850 knih českých a slovenských (vedle asi 1000 v jiných řečech). Protože v červenci a v srpnu se nic nevydává, připadá na každý týden skoro 150 knih nově vydaných v našem jazyce! Ale to je nemožné kvantum — vždyť v republice žije necelých 9 milionů Čechoslováků včetně dětí, nemluvňat a analfabetů."

(E. Čapek v „Nových Čechách.")

*

Nezaměstnanost je patrně výmysl. „Národní listy" daly nějakému mudrci zle kritisovati opatření čistícího úřadu města Prahy na odklizení sněhu z ulic. Píší také:

„Tyto dny, kdy stále se chumelí, mohou také přesvědčiti občanstvo, zda krise nezaměstnanosti je tak veliká a zda je také dosti dobré vůle k práci..."

K tomu už patří trochu otrlosti vidět jen to, co vidět chceme. Proč nenapíší Národní listy rovnou, že vůbec žádnou nezaměstnanosti nikdo netrpí a že celá nezaměstnanost je výmysl socialistických stran? Takový necita by zasloužil, aby nezaměstnanost pocítil na sobě. Ostatně Národní listy by nezaměstnanosti takového znalce jen získaly na své reputaci." *(„České slovo".)*

POLITIKA

Poslanec Dr. *Gustav Peters:*

Jsou Češi s Němci vyrovnáni?

Požádali jsme poslance německé skupiny Arbeits- und Wirtschaftsgemeinschaft pana Peterse, aby nám osvětlil německé stanovisko k diskutované otázce, zda jsou Češi s Němci vyrovnáni. Pan poslanec Peters laskavě vyhověl naší žádosti. Na jeho vývody odpovíme v některém z příštích čísel.

Vzpomínky na pokusy národnostního vyrovnání jsou docela jiné na Moravě a docela jiné v Čechách. Obyvatelé Moravy byli schopni uzavřít dobrovolně národnostní vyrovnání, obyvatelé Čech to nedokázali, ačkoliv se o jeho uskutečnění snažila po celá desetiletí také koruna, jako důvěrník a interesovaný prostředkovatel. Žádný pokus uzavřít legální dohodu mezi Čechy a Němci v Čechách se nedostal přes jednostrannou ochotu (jako na příklad fundamentální články v roce 1871) nebo jen přes úvodní jednání. Lze s právem přičíst nezdar největší části vyrovnávacích jednání sporné státní řeči rakouské státní myšlence a její vnější formě dualismu, udržitelné jen německými Rakušany.

Víc nechtěl bych již zde mluvit o historii vyrovnávání. Poukazuji jen na druhou kapitolu prvního dílu své knihy „Der neue Herr von Böhmen", kde jsem se zvláště pokusil vysvětliti úlohu českého státního práva v českých dějinách. Tato kapitola se končí těmito slovy: „Dějiny sudetského území, tolik bohatého na vnitřní boje, zakončují dnem 28. října 1918 éru historického českého státního práva a začínají éru nového českého státního práva.*) Okamžik, příhodný pro čestné uzavření míru mezi národy Čech, míjí v roce 1918 nevyužitkován. Tisíciletý boj českého a německého lidu zůstává v tomto středoevropském prostoru jako dědictví."

Jako nové české státní právo v československém státě je možno označit národně-státní ideologii. Neznamená jen přiznání všech přednostních práv národu, tvořícímu většinu, nýbrž logicky také stálé rozšiřování jak politických, tak i hospodářských posic českého lidu na útraty v první řadě Němců. Ideál českého národního státu je prakticky uskutečněn teprve tehdy, když sudečtí Němci, Maďaři a Rusíni ztratili všechno poklesem buď počtu nebo významu. Dokud státní politika sleduje tento cíl, chce český národ, který v revolučním parlamentě soustředil všechnu moc do svých rukou, vyloučit čtvrtinu až třetinu obyvatelstva — připočteme-li Maďary a Rusíny a necháme-li Slováky stranou — z vlivů na utváření státního osudu. Zdálo by se ovšem, že německá účast na vládě odporuje tomuto tvrzení. A skutečně však nemění na vůli a na posledním cíli českého národa nic, když se nedíváme na státní politiku jen jako na administrativní práci v jednotlivých resortech, a na národní rovnoprávnost jen jako na fysickou účast při „vládnutí". Národně-politická činnost německých ministrů musí se bohužel vyčerpávat v zabraňování příliš hrubých šikanů**) a v namáhavém dobývání rovnosti před zákonem v málo jednotlivých případech. I když někteří čeští ministři uznávají z lepšího poznání rovné zacházení se všemi státními občany za státní nutnost, překáží nacionální byrokracie všech stupňů jejich dobré vůli.

Mohli bychom se ptáti, proč německé strany neodmítají účast na vládě. Zde se však opakuje vývoj ve starém Rakousku, kde se český positivismus stále snažil legální prací sloužit svému národu. Zástupcům lidu v národnostně smíšeném státě, vědomým odpovědnosti, zůstává přirozeně nesnesitelným vésti natrvalo jen negativní kritiku a nenasaditi vše, aby se poměry prakticky zlepšily. Vždy byly a vždy budou politické kombinace, v nichž existuje skromná vyhlídka na úspěchy positivní politiky menšinového národa a které využívají jeho strany této politice odpovídající k novým pokusům práce pro jejich národ. Musilo by být však označeno za velký omyl české politiky, kdyby si namlouvala nebo dokonce věřila, že optický účinek německé vládní účasti postačí pro tuzemsko i zahraničí, aby se mohlo ukázat na spořádané národnostní poměry v Československu.

Česká politika extrémních směrů ráda označuje dnešní mocenské poměry jako „vyrovnání", t. j., že výměna moci vyrovnává dějinný vývoj. Toto čistě mocensko-politické pojímání dějin není s to uzavřít v zemi národnostní vyrovnání nebo uznat jeho nutnost, naopak staví znovu všechno na moci před právem.

Nemá být tvrzeno, že celé veřejné mínění stojí na tomto stanovisku, ale nestaví se vždy s dostatečnou jasností proti němu. Výjimku tvoří čeští sociální demokraté, kteří aspoň mají odvahu uznat oprávněnost jistých německých požadavků. Ale všechny ostatní české strany, stojící vpravo od nich, nejsou připraveny k takovým přiznáním, nýbrž naopak ukazují sklony k tomu, aby svolily nebo přehlédly každý čin, který podkopává nebo ničí nějakou německou posici, i když toto jednání neodpovídá legálnímu právu.

Opět ovládá státní politiku úzkostlivost: v Rakousku bála se koruna o tmel monarchie, který zdánlivě tvořili němečtí úředníci a německá státní řeč, a němečtí Rakušané se báli o stát, který se jim, kdož z největší části nedovedli věřit v nezbytně nové uspořádání střední Evropy, jevil jako jediná záštita proti „slovanské záplavě". V Československu vládne jiná úzkostlivost. Státu bylo proti smyslu sociologického nazírání propůjčeno jakési právo z boží milosti, které se identifikuje s mocí, representovanou v československé demokracii mechanisovanou odpovědností stran, ve skutečnosti však je jen vůlí k moci nacionalistické byrokracie a některých přemocných resortů. Snaha, neztenčeně uchovat tuto moc a rozdělení sil, určuje státní politiku a činí ji malichernou a úzkostlivou; má obavu o ono přeceněné a přehnané sebeurčení, které se v letech 1918—1919 nezdálo být vázáno jakýmkoliv ohledem, a o teprve touto bezohledností umožněné sevření vší moci na prosazení československého národního státu.

Český národ podléhá psychologicky vlastně teprve teď heslu „Deutsche Drang nach Osten", které se ve válce tolik hodilo a které dosud v české politice nenašlo potřebné omezení, naopak, které ji plně ovládá, i když se o něm dnes méně mluví. Český národ bojí se proto už německých nápisů, německých mluvících filmů, německé literatury a dívá se na sudetské Němce jako na své nepřátele, ať už jde o sudetské Němce jako masu, jako společenství vůle, nebo jako úředníky atd.

A protože pak státním a hospodářským vedením provedené dalekosáhlé vyvlastnění sudetských Němců nejen že přineslo, ale má ještě nésti velké osobní výhody jednotlivým Čechům, je toto logické usměrnění právě tak pohodlné jako svůdné a nezdá se, že by existoval psychologický důvod, proč se ho předčasně vzdávat. Záměna státních a osobních zájmů je ve veřejném životě už docela zřejmá. Přes to jsou však na české straně účinky velmi lehko přehlíženy. Chtěl bych na některé ukázat: dvojí míra správy, přednost českých zájmů ve všech oborech, často proti obecnému a veřejnému dobru, vyhlazení zkušených německých úředníků ze státní služby atd. přivedly administrativu z normální dráhy její objektivity a spolehlivosti. Také v českém táboře jsou podobné stížnosti, ale popírají se zde uvedené příčiny. Skutečnost, že potřeby německé výroby nebyly hodnoceny správně ani obchodní, ani zahraniční politikou, zmenšila citelně daňovou základnu; na ní však konec konců spočívá celý státní rozpočet. Bída německých průmyslových míst vyvolala ochuzení a zproletarisování, ženoucí je do nebezpečí sociálního radikalismu, který je mocně podněcován zvenčí a který může být škodlivý celku. Jazykové šikany dopravních podniků značně pomohly rozvoji nákladního automobilismu a podobně.

Takové hospodářské a sociální účinky nejsou jedinými výslednými zjevy dnešního poměru většiny k menšině: psychologické ovlivnění sudetských Němců národní i materiální českou expansí a nedostatečnou péčí o to, co je živí, totiž o práci, je mnohem trvanlivější a docela jiné, než se na české straně má za to.

*) Volně přeloženo, v německém originále des böhmischen Staatsrechtes... des tschechischen Staatsrechtes.

**) V německém znění „Nadelstiche".

Sudetští Němci jsou v praktickém životě — — nikoliv v politice — — — střízlivý a věcně myslící lid. Je sice pravda, že přímo hledají autoritu, ale chovají se k ní velice kriticky a nevěří jí slepě. Je omyl domnívat se, že se jim líbí autorita pouhé moci a že před ní křiví záda. Nikoliv, jejich víra v autoritu musí spočívat na respektu a na věcnosti a v tomto směru jsou Čechy zklamáni. Čím více bude národní vášnivost určovat a zkreslovat zákonodárství, správu, hospodářství a kulturní život, tím chladnější a cizejší bude poměr sudetských Němců k českému národu. Dějiny států a národů jsou však dělány rychle se střídajícími generacemi. Právě tak, jak se u nás všechno obrátilo v politickém a hospodářském životě, tak je tomu i v duševním životě: těžce a tvrději vyrůstající sudetsko-německá mládež nevězí tolik v provinciálním, tuzemsky úzkém myšlenkovém kruhu jako mládež česká, ačkoliv tato přichází častěji do ciziny než německá. Česká politika neměla by se klamat těmito skutečnostmi a měla by se zříci pohodlí vyhýbat se nevyjasněné národnostní otázce a mít tím spíše budoucnost před očima, když už se stalo velmi jasným, jak málo evropský vývoj potvrzuje ilusionismus převratových dní.

K vyrovnání mezi oběma národy — asi na základě smlouvy ve smyslu Rádlových návrhů — nezdají se mi nyní dány psychologické předpoklady. Český národ nebude se chtít zříci zisků, které mu dal a dává bezesmluvný stav nebo také nedostatečné závazky menšinové ochranné smlouvy, neuznané ani jako vnitrozemský zákon. A má příliš málo statečných politiků, kteří by se odvážili zničit mu sen o národním státě, to je o dokonalém využitkování všech možností jeho národními příslušníky. Tím se stále opět odkládá každé dobrovolné řešení národnostní otázky a přenechává se času, aby buď sen uskutečnil nebo aby jej hrubou rukou zničil. Na druhé straně je sudetské Němectvo podle přirozeného práva nuceno bránit se proti osudu, hrozícímu mu zbavením jeho politické svéprávnosti a doufat konec konců také v čas.

Jsou němečtí politikové, kteří přes posměch nesmiřitelných na německé straně prohlásili, že jsou připraveni k vyrovnání. Dnes jsou sotva tak optimističtí, aby očekávali stejnou ochotu u českých lidí. Přes to zůstali věrni své těžké úloze, bohaté osobním odříkáním. Nepřerušili styky, i když jsou odmítáni a spolupracují ve státě, i když jsou zahrnováni bohatou nedůvěrou a nepřízní českého tábora. Tento stav není žádným řešením národnostní otázky a chová pro oba národy velká nebezpečí. Němečtí politikové tohoto smýšlení nesou jej však proto dobře, že jsou přesvědčením dobří Evropané a že konají dobrou politiku, pro lepší vytváření Evropy, se všech stran ohrožené, a tím také pro lepší budoucnost.

F. Peroutka:

Komunista radí demokratům.

II.

Takto líčí p. Neumann českého maloměšťáka:

„je vypočitavý, ziskuchtivý, sobecký, ale pokrytecký, cosi jako pálený kostelník, štítí se drsných pravd... imponují mu populární autority... je přístupný novotám, ale přejímá z nich pravidelně jen povrch... nejraději se opičí... nechce jíti skutečnosti na kloub střízlivou cestou vědeckého poznávání...“

Tohleto je tedy velmi stará hra: vylíčí se průměrné vlastnosti a vady celého lidského rodu a potom se to nazve maloměšťáctvím. Možná, že je to i pravda, ale pak je člověk vůbec nevyléčitelný maloměšťák, nejen náš český člověk, nýbrž také německý, anglický, francouzský a, běda, i ruský člověk, a bude takovým maloměšťákem za každého režimu, protože kdybys přírodu vidlemi vyháněl, přece se vrátí, a není v tom žádná naše specielní národní krise. Jestliže lidský průměr s jeho převládajícími vlastnostmi jednou provždy nazveme maloměšťáctvím, pak ovšem vyskakují známky maloměšťáctví na všech stranách. A p. Neumann vskutku všude je pozoruje a trápí se tím: také naši komunisté (viz „Otče můj, proč jsi se počeštil?“) jsou maloměšťáky: i komunistická strana zápasí s „maloměšťáckým duchem českým, jímž jsou prosáklé tisíce proletářů... Což nevyskytla se v komunistické straně řada šarží, které prodělaly dokonce ruskou revoluci, přes to však ukázaly se na konec maloměšťáky comme il faut? Je opravdu náramně pravděpodobno, že občan Muna zanechá politiky a otevře si krámek se smíšeným zbožím...“ Možná, že to občan Muna udělá a tam, kde kdysi hřímal a vedl davy, bude nyní sladce šeptati před zákazníky „Co si račte přát“ a „Přijďte zas“, poněvadž bůh mu nedal k obživě ty literární a kompilační schopnosti, které uštědřil p. Neumannovi. Bohužel jemnější autority v oboru maloměšťáctví nepokládají hokynářství za tak mohutný znak maloměšťáctví, aby se vedle něho už jiné maloměšťácké znaky nevešly. Tyto autority považují na př. i zálibu v lechtivých erotických látkách za maloměšťáckou vlastnost, a po této stránce by to bylo zase zlé s p. Neumannem, který nyní sepisuje všeliké ty „Dějiny lásky“ a „Dějiny prostituce“ nebo takové nějaké podobné věci. Myslím, že t. zv. maloměšťáctví vyhyne teprve s lidským pokolením, až slunce vyhasne, a jen ten o tom může pochybovat, kdo nezná dost důvěrně lidskou povahu. Podle p. Neumanna je celý český národ i s velkou částí komunistů beznadějně maloměšťácký — jediná spolehlivá výjimka v té věci jsou asi členové „Levé fronty“, onoho spolku, který p. Neumann před nedávnem založil. Proti tomu se nedá ovšem nic dělat, jako proti tomu ne, že se komunistům zlíbilo nazývat fašistou každého, kdo není komunistou. Zaplatili si svůj papír, a mohou jej nyní potisknout jak chtějí.

„Jsem komunista“, praví p. Neumann, „a považuji za nezbytné, aby potíráni byli všichni protivníci komunismu.“ Dokud nebudou potřeni, není naděje, že by komunista mohl uznati překonání krise. Abychom toto stanovisko za své přijali, k tomu by p. Neumann potřeboval doplniti účinek svého spisovatelského pera účinkem aparátu črezvyčajky. Do té doby se budeme na otázku národní krise dívat jinak. Ale uveďme, jak se na ni dívá autor nejnovější „Krise národa“:

„Mluviti o české krisi mravní znamená mluviti o české reakci, a tato reakce je tak široká a tak hluboká, tak ochotně přijímaná a do jisté míry i nezávislá na nátlaku reakce politické, že nutno mluviti o mimořádné krisi národní.“

„V mezích celkového poměru národa k světovému vývoji nastala prudká změna k horšímu... Národ horempádem klesá mezi národy nikoliv jen liberální nebo konservativní, nýbrž reakcionářské.“

„Prožíváme pustou orgii reakce.“

Takto výmluvně naříká komunista, který musí pozorovati, že pro jeho směr není v dohledné době naděje. Zklamaná naděje obyčejně užívá velkých slov, neboť trpkost ji činí vynalézavou v řeči. Před kritickým duchem p. Neumanna existuje jediná možnost, jak by krise českého národa mohla ustáti a jak by národ opět

se těšil dokonalému zdraví: „Proletariát je poslední třída, a jeho stát, sovětský stát, potrvá a musí potrvati tak dlouho, pokud přemožené třídy vykořisťující nebudou úplně vyhlazeny se všemi svými pomocníky.“ Vyhladit a potřít — to jsou jediné léky, které p. Neumann nabízí pro krisi českého národa; ať žije komunistická revoluce, a se vším ostatním máme dáti pokoj. Je to, jak patrno, nikoliv objektivní, nýbrž hodně zaujatý posuzovatel, a je jen trochu záhadno, proč považoval za nutno opakovat ve zvláštní brožuře to, co denně můžeme číst v „Rudém právu“. Patrně je přesvědčen, že stykem s jeho duchem každá stará a obubnovaná myšlenka nabude na novém významu a na lesku.

Jak už posledně bylo řečeno, demokracie nemůže přijímati rad od někoho, kdo nemá jiného cíle než právě vyvrátiti demokracii. Myslil-li p. Neumann, že jeho brožurka může působiti jiným dojmem, má na tom vinu celkově naivní ráz jeho ducha. Vytýká nám, že jsme kontrarevolucionáři. Ale ovšem že jsme kontrarevolucionáři, ovšem že komunistickou revoluci nechceme. Mýlí se, myslí-li, že si to kdy budeme pokládati za nečest. Vytýká nám, že jsme to, čím právě chceme býti. Abych mu to objasnil, jeho výtka kontrarevolucionářství dělá na nás stejně malý dojem, jako na něho by malý dojem udělalo, kdybych ho začal hanit za to, že je revolucionářem. My zajisté chceme udělat všechno, co můžeme, abychom příchod komunistické revoluce zamezili, a poněvadž se k tomu ochotně přiznáváme, je zbytečno vydávat brožuru za tím účelem, aby nám to bylo namáhavě dokazováno. Proti komunistické revoluci budeme se brániti vším způsobem: budou-li komunisté násilím útočiti, budeme se i násilím brániti. Když toto bylo řečeno, mohly by snad „Národní listy“ považovati výpočet prostředků, jimiž se hodláme zabezpečiti, za ukončený. Pokud nás však se týká, skončiti nemůžeme: podle našeho názoru proti komunistické revoluci nejlépe nás ochrání poctivá sociální a lidová politika, která splní spravedlivý nárok na slušné živobytí; tím se komunistickému kotli navždy odebere pára. Jsou-li četníci a policie na svém místě, je to docela pěkná věc, ale daleko lepší je systém sociální profylaxe.

Musíme proti nebezpečí revoluce také to učiniti, že zorganisujeme výrobu a zbavíme pracujícího člověka trpkého pocitu nejistoty, jímž je skličován v této ještě nikoliv zcela rozumně spořádané společnosti. Konečně také tolik rozumu musíme mít, abychom komunismu neposloužili zosnováním nebo připuštěním nějaké války: neboť válka je pro komunism tak blahodárným elementem jako voda pro rybu, a kdekoliv v Evropě se komunismus nakrátko nebo nadlouho zmocnil vlády, stalo se tak vždy jen v důsledcích války. Ta přináší s sebou katastrofální ovzduší psychologické, a tak laskavi ke komunismu nebudeme, abychom mu připravovali tuto příležitost.

Mnoho věcí musíme udělat proti revoluci. Jednou z nich je to, co právě v tomto článku děláme: vždy upozorňovat na švindl, který je podstatou onoho zajímavého jevu, který vzniká, když komunista káže demokratům o svobodě a o jiných demokratických ideálech.

Ano, p. Neumanne, jsme kontrarevolucionáři. Vy ovšem myslíte, že tak zvaně státotvorný může kdokoliv býti jen za peníze, že toto přesvědčení bez finančního pozadí je nemyslitelné, a že všichni dohromady jsme koupená luza. Mluvíte drsně, patrně proto, abyste nemusil podati nějaký slušný důkaz, že vůbec nikdo nemůže býti demokratem zadarmo.

Jako Vám i mnohým demokratům se protiví ti žurnalisté, kteří uvnitř státotvorné společnosti putují od časopisu k časopisu a všude působí stejně horlivě a se stejným patetickým tónem přesvědčení, kterého necítí. Ale přece jen myslím, že nehorázně přeháníte a že byste neměl zevšeobecňovat různé finanční události v komunistické straně (očekávání ruských peněz) a obracet ten dojem, který jste tam získal, proti celé národní společnosti.

Abychom se k té národní krisi vrátili: podle p. Neumanna národ český nebyl v krisi, když ještě p. Olbracht mohl dokonce s jistým oprávněním hrozit, že převrat je otázkou toho, jestli deset tisíc lidí napadne jít na Hrad a obsadit jej. Tenkráte, v tom poválečném chaosu, kdy ani soudy ani úřady nemohly zjednat platnost právu, měl K. St. Neumann pocit, že český národ je zdravý: měl ten pocit, poněvadž občanská válka byla stále přede dveřmi, a bude jej zase míti teprve tehdy, až by komunismus byl tak silný, aby mohl opět ohrožovat demokracii. Nikdy se nemůžeme shodnout v názoru na národní zdraví. Ale má-li p. Neumann zrnko pravdy, nechci je zpronevěřit: český národ opravdu se poněkud změnil. Nestal se sice nejhorším z národů reakčních a reakce u nás neoddává se pustým orgiím, které p. Neumannovi kreslí trpkost odbytého komunisty; to by mohl snadno zjistiti, kdyby měl tolik dobré vůle, aby spravedlivě srovnal naše poměry s těmi mohutnými reakčními silami, které zuří v sousedství.

Ovšem, kdo měl tolik speciálních nadějí jako p. Neumann před deseti lety, musí býti zklamán. Probíral jsem se starými ročníky „Varu“, a byla to jednak zábava, pozorovati ta četná hlučná hop, po nichž nepřišlo žádné přeskočení, jednak to bylo melancholické, jako procházka hřbitovem, kde tlí samá mrtvá proroctví. K. St. Neumann sám má podobný hřbitůvek v sobě, i je pochmurný, jak se na pravého hrobníka sluší a patří.

Není málo toho, v čem se mýlil, a to vždycky přivede člověka do špatné nálady. V zajetí této rozmrzelosti je zcela neschopen uznati a oceniti ten fakt, že dovedli jsme udržeti bez vážného ohrožení demokracii v Evropě, která se začala obracet k diktaturám; že není u nás žádného hnutí, které by tak bylo nebezpečno demokracii, jako jsou hitlerovci v Německu.

Je proto zcela falešno říkat, že se vyvíjíme hůře než ostatní svět. To jsou fakta, která nejsou závislá na tom, bude-li K. St. Neumann nebo některý jiný komunista ochoten je uznat. To, co ho tak dráždí, je přirozená politická konsolidace, za kterou můžeme býti vděčni, i když, jak se děje, stabilisace na leckterých stranách přináší zatím otupění myslí a zálibu v bezduchém pohodlí. Chápu ovšem podráždění komunistů: klidná konsolidace je daleko nepříznivější ovzduší pro jejich cíle než výbojná reakce, která vyvolává silný protitlak. Změnil se český národ, jak tvrdí se v „Krisi národa“? Ano, opravdu se trochu změnil. Za Rakouska a nějakou dobu po válce, než jsme z rakouské psychologie ještě vyšli, byl tento národ národem zarytých zásadních opozičníků, kteří oposici milovali ze všeho nejvíce a kteří se skoro styděli za to, že nyní by měli býti také státním národem. Tehdy i vládní strany byly stále jednou nohou v oposici. To tedy se mění. Psychologie politické veřejnosti obrací se k větší positivnosti, učíme se státnímu smyslu. Nad tím může lamentovat p. Neumann, my nebudeme.

Pravá dnešní naše národní krise je jiná. Je to krise hospodářská a je to veliká krise. Na tom, jak tuto krisi

rozřešíme, záleží skoro všechno. Jde o to, budeme-li jako celek schopni přijmouti nové methody hospodářské demokracie, budeme-li míti tolik energie, abychom výrobu podřídili organisaci a vysvobodili lid z nejistoty živobytí. Dále, budeme-li míti tolik rozumu, abychom uznali, že jen mezinárodní spolupráce může vyvésti Evropu z tísně, a kolik rozhodnosti, abychom rázně jednali tímto směrem. V tom, že tolik směrů u nás dosud odporuje těmto požadavkům nové doby, která staré poměry už dávno přerostla, je pravá naše nynější krise. V tom, že někteří lidé, žijíce v r. 1931, nemohou se stále zbavit svých myšlenek z r. 1910. V tom, že se ještě dobře nevidí, jak velmi se změnily poměry výrobní. Co p. Neumann k tomu přimalovává, jsou komunistické ornamenty.

B. Müller:

Unavený Hlinka?

Jeho povzlet na tom záleží,
počasí-li pěkné, žaludek-li trávi.
Sv. Čech: „Adamité".

Nikdo by byl neřekl, že Andrej Hlinka, ten věčný bouřlivák, věčný nespokojenec, věčný opositník projeví jednou takovou únavu, že bude možno o něm napsati slova: Orel se zlomenými křídly. Když jsme ta slova četli, bylo nám trochu smutno. Že by Hlinka byl už skutečně unaven? Že by snad pomýšlel na odchod z politického života? Vždyť bychom si snad to Slovensko a slovenský politický život bez Hlinky ani představiti nedovedli. Bili jsme se s Hlinkou mnohokráte, bili jsme se a bijeme se s ním i jeho politickou stranou vždy a chtěli bychom se s Hlinkou bíti ještě dlouho: mnohem raději s ním než s kterýmkoliv jeho nástupcem. Je v něm kus slovenské paličatosti, ale je v něm něco, co je zosobněním kusu slovenské minulosti a co, přes jeho chyby, přece jen nám ho činí blízkým, jaksi naším. Má elán, vzruch, a dokud on vede slovenskou stranu ludovou, i s tou se dá počítati. Bez něho — kam by zašla? Cestičky, které už šlapala, byly všelijaké; ale konec konců o Hlinku přece jen se rozbil každý pokus o zavedení slovenské strany ludové do záhadných vod. Jestli otázka nástupců ve všech politických stranách je dnes otázkou těžkou, je snad nejtěžší ve slovenské straně ludové. Kdo po Hlinkovi? Tiso? Hlinka alespoň ho za svého nástupce označuje.

Jak to bez Hlinky ve slovenské straně ludové dopadá, řekl sám při příležitosti Tukova procesu:

„Dnes desať rokov päťčlenná spoločnosť zasedala v Ružomberku na fare: dr. Kmeťko, dr. Jehlička, Mnohel, dr. Tvrdý a moja maličkosť. Jednalo sa o to, že má isť jedna delegácia do Paríža ku mierovej konferencii. Andrej Hlinka povedal, „ja pojdem, ale neradno je, aby vám hlava odišla". — Ja som bez všetkého nastúpil cestu; išlo sa, a so mnou išiel dr. Kmeťko po Žilinu. — On hovoril: „Ty choď do Paríža." Kúpil šunku, dal mi do ruky a že on ide do Moravského Lieskového k Jozefovi, ráčte vedieť, to je dr. Buday. „Ty tam braň národ," hovoril, „my tu národ brániť budeme s Jozefom." — Ako sme odišli, v strane nastal zmätok. Redaktorom „Slováka" bol Grebáč, toho vyštvali, bol Mnohel, ten odišiel, bol Masár, ten odišiel."

To bylo za Tukova procesu. A nyní? Stěžuje si Hlinka na materialismus, který i v jeho straně se usídlil. „Dnes heslo autonomie," pravil, „jest u nás věcí prospěchu. V politice dnes není kavalírů."

Hlinka ztratil již celou řadu svých bývalých spolupracovníků: Juriga, Tománek atd. Rozešel se s nimi s klidem až mrazícím. Na rozloučení jim řekl několik tvrdých slov — a dosti. Pak odešel Tuka, nedobrovolně. Hlinka se za něho dlouho bil, ale konec konců ani ne tak pro Tuku jako spíše pro „zbojnícku česť, zsiványbecsület", jak to kdysi sám charakterisoval, a „Čechom na zlosť". I toho oželel. Teď ho opustil Macháček, „človek, ktorého ambície boly v strane splniteľné". Hlinka mu napsal jedovatý dopis — a konec. Dr. Filkorn mu kdysi dělal nepříjemnosti s tiskem „Slováka". Hlinka si nedal pokoje, až nedávno založil vlastní tiskárnu „Sv. Ondreja". A když i jinde ve straně se někdo bouřil, proti Hlinkovi povstal — odešel anebo musil odejíti, a Hlinka jich všech oželel. Projevil vůbec, jak vidno z těchto příkladů (daleko ne všech) značnou dávku klidu a lhostejnosti, někdy i cynismu, loučil se se svými spolubojovníky s tvrdostí, která ukazuje, že Hlinka by dovedl vésti svou stranu třebas i bez podhejtmanů. Málem by se zdálo, že Hlinka má v sobě rysy povah Mussoliniho a Pilsudského (zmínil se o nich), kdyby ten jeho tvrdý chlad nebyl projevem jeho vzdorovitosti. Věčný opositník, který nedovede žíti bez nepřítele, nesnese odpůrce, opositníka. A zde, zdá se, přicházíme Hlinkovi na kloub. Hlinka není duchem tvůrčím, právě tak jako není duchem destruktivním: jest to duch opositní.

Opositnost sama o sobě, jako Ding an sich, opositní l'artpour-l'artismus imponuje mnohem více než činnost konstruktivní. Odpor proti řádům tohoto světa jest vlastní převážné většině lidí. Je proto opositnost vítána většinou jako projev svobodné vůle; nic nevadí, že je to omyl: lidé však vidí v opositnosti větší dávku svobody a volnosti než v konstruktivismu. Popularita opositníků je proto větší, jelikož je většině též srozumitelnější, pochopitelnější a hoví právě onomu rebelantskému založení člověka, žijícího v určitém sociálním řádu. Život politických stran jest mnohdy jen kolísáním mezi vládou a opositi, a sledujeme-li i jen povrchně historii politického stranictví, zjistíme, že strany z času na čas musí do opositce — aby získaly massy.

Politická osobnost Hlinkova rostla a za poměrů předpřevratových mohla růsti jen v opositci. Tato jeho předpřevratová politika měla positivní výsledky, jichž doceniti dnes ještě ani dobře nemůžeme. Jenže převratem se poměry zásadně změnily. Z opositnosti bylo nutno přejíti v kladný poměr ku státu, a nejen to: převésti k tomuto kladu i ty vrstvy lidu, které stejně až dosud byly vychovávány k opositci. To bylo politické umění, jemuž Hlinka v daném okamžiku plně práv nebyl. Všimněme si jednoho Hlinkova projevu (při příležitosti Tukova procesu):

„Tento boj za autonomiu sa vedie od samého prevratu, od roku 18., od 30. októbra. Ešte pred prevratom, 13. októbra, prišiel ku mne Vladimír Makovický a povedal mi, musíš do Pešti. Ja skutočne som sa vybral s Mnohelom, ktorý bol vyhnatý za slovenčinu, do Martina k Dulovi a mali sme isť do Pešti. Keď mi Dula povedal, a všeličo som počul tiež od pána Šrobára, ktorý prišiel z internačného tábora, trocha sa nám jasnilo, že nadide doba; ja som išiel do Martina a Dulovi som povedal: „Matúš, ty choď, ale ja neidem." Dula šiel, čo priniesol, neviem. 28. novembra (listopadu) opätne vyjednával Matúš Dula, Ľudevít Bazovský, Bella, Ruman s Károlyiho vládou. 28. novembra, keď sme dávno mali republiku, šli vyjednávať s Károlyiho vládou. Pred mojím oblokom stál salonný voz, aby som šiel s tou deputáciu 28. novembra. „Já mám kňažskú radu," som odkázal, „ja nemám ďalej v Pešti čo hľadať." Pán Dula — — sa mal vyjadriť, že na Slovensku je len jedna strana, a to česko-

slovenská. To neni pravda — — — že autonomie a vlastného snemu si Slováci neprajú. Ale my sme tu a ja som bol pri narodení Martinskej deklarácie. — — — Martinská deklarácia ovšem nebola naším najvyšším ideálom — — — všetci sme boli v domienke, že nám bude daná autonomia, bezmála dualizmus. — Nebude to hneď, ale asi behom desiatich rokov. T o b o l a taká i d e a m e s s i a n i s m u. Ja tam tú zápisnicu nevidel. A l e v o m n e ž i j e, v o m n e b u d e ž i ť i d e a t a j n e j k l a u z u l e. — — — Konstatujem, že nech by Tuka bol pristúpil alebo nie, my by sme vždy boli radikálni autonomisti."

Podívejme se trochu na toto Hlinkovo vyznání víry. V době, kdy republika se rodila a kdy vznikla, byl Hlinka s Uherskem definitivně hotov. Hlinka do Pešti nešel. Šli jiní, on však ne. Byl s Uherskem hotov jednou provždy a toto stanovisko nikdy nezměnil. Tam, kde u ostatních oné absolutní víry v nové uspořádání poměrů nebylo, kde snad ještě v koutku duše se jevily pochybnosti, u Hlinky tato víra byla naprostá. V tomto okamžiku se nám Hlinka jeví jako muž, který přímo osudem byl určen, aby národ vedl. Avšak, hle: v několika následujících větách Hlinka tuto svoji víru podmiňuje něčím, co neviděl, ale co v něm žije: oposičnost jeho minulosti a povahy zatlačuje do pozadí ideu konstruktivní, která jako samozřejmá se rodí v onom největším dějinném okamžiku státu i politické osobnosti Hlinkovy. Je lhostejno, dává-li tomu Hlinka jméno dualismu, autonomie či messianismu. Hlinka se vyrovnává s minulostí i přítomností tím, že setrvává v oposici, representuje tím současně jeden z rysů slovenské povahy a stávaje se tak sympatickým nejširším vrstvám slovenského lidu. Žije tu ona dlouhá a bolestná minulost, která nedovede se během několika roků přeorientovati a, jsouc nucena přestoupiti ke kladnému poměru ke státu, činí tak jen podmínečně. Rozpoltěnost Hlinkovy politické osobnosti v mnohém připomíná i rozpoltěnost povahy dnešního slovenského člověka, který pevně stojí na půdě samostatného státu, nemá v úmyslu se ho vzdáti, přeje si soužití s Čechy, miluje svoji svobodu — ale jen pomalu zbavuje se své minulosti tím, že upadá vždy do oposice. A je ovšem velmi samozřejmé, že oponuje všemu, co přichází „zpoza Moravy" — nad tím pozastavovati se by znamenalo, že nechceme pochopiti ony skutečnosti, které vymizí snad až vymřením několika generací.

Zjistivše si tento základní rys politického života na Slovensku a základní rys Hlinkovy politické osobnosti, snadno si domyslíme, odkud ona náhlá únava, kterou Hlinka projevil tak otevřeně. Únava ta vyplývá z poznání, že cesta, kterou Hlinka-politik dosud šel, nevedla, nevede a ani nepovede k cíli. Jedním z nejdůležitějších postulátů jeho programu jest autonomie. Ale autonomie čím dále tím jasněji se jeví jako požadavek nesplnitelný. Nikoliv snad proto, že by ji nebylo lze vybojovati: vybojovati lze všechno; ale proto, že ti, kteří by za tuto autonomii měli bojovati, velmi snadno podléhají nástrahám politického dění a upadají v závislost — nechť hmotnou či ideovou — odpůrců autonomismu. Autonomii, dokonce jakýsi dualismus, jak Hlinka to charakterisoval, možno vybojovati za dvou předpokladů: že víra v ni je živá a všeobecná, a za druhé že boj za autonomii najde nadšených, ideových, obětavých zápasníků. Dnes však ani jedna z těchto podmínek není dána. Víra v autonomii i na Slovensku je v naprostém úpadku, jsouc zatlačována ideou jednotnosti a nedělitelnosti tohoto státu, ideových, nadšených bojovníků za ni potom ani ve slovenské straně ludové není.

„Na svém programu nemám čeho čistiti," prohlašuje Hlinka, „jen v osobách. Odkud však voliti? Mám voliti ze sedláků? Nemožno. Z inteligence? Ta se chce jen baviti, stojí na velmi slabých nohách. Z chudáků, z vesnických proletářů se stali velcí páni, milostpáni a i tisícky si do kapes nastrkali. — —"

„V autonomii dnes už nevěří nikdo, stala se heslem. A právě pracovníci autonomie se neosvědčili."

„Mládež je materialistická. Svět se nezměnil, jakým byl před válkou, zůstal i po válce. Je málo proroků, kteří věří."

Tato Hlinkova slova nejlépe svědčí o tom, co výše bylo řečeno: Hlinka-oposičník vidí, jak vše se kol něho bortí, jak už se nevěří ani v jeho ideje, jak celý svět kol něho jde jinam, jinou cestou, za jinými cíly. Jen Hlinka se svou ideou stojí zde sám. Už ho skoro ani neposlouchají. Mnozí, kteří s ním léta pracovali, ho opouštějí. Mnozí, v které věřil, se dali koupiti. Mládež, vyrostlá už za změněných poměrů, mu nerozumí. A i když slovenská strana ludová vstoupila do vlády, Hlinka řekl: jděte si, ale Hlinka nepůjde. I ve své straně stál jaksi osamocen — jsme všichni lidmi, a proto není divu, že někdy hodí i Hlinka rukou a řekne si: Eh, už toho věru bylo dosti!

LITERATURA A UMĚNÍ

Eduard Bass:

O Žižkův pomník.

Poslední usnesení Spolku pro postavení Žižkova pomníku obrací pozornost k tomuto velkému úkolu českého sochařství i k některým zásadním otázkám, které se tu rozvířují. Usnesení je známo: spolek se rozhodl, že po nerozhodném výsledku poslední soutěže, kdy nebyla udělena žádná první cena, vyzve ještě prof. B. Kafku, který se soutěže nezúčastnil, aby podal skizzu svou; teprve pak že spolek učiní rozhodnutí konečné. Šest sochařů, kteří byli v soutěži, vidí v tom znehodnocení svého úsilí, zmaření svého dobrého práva na eventuelní vítězství v soutěži nové a ohrožení oněch obětí, které přinesli v konkurenčním zápasení dosavadním. A vznášejí protest.

*

K tomuto sporu, který se možná rozvine do větší kampaně, je nutno především připomenouti, že úkol, o nějž jde, je v našich poměrech zcela jedinečný. Ani jinde v Evropě se nesetkáme tak často s problémem jezdecké sochy takových rozměrů a tak exponované. Žižka má být na výšku o polovinu vyšší než Myslbekův Svatý Václav. U trojrozměrné sochy to znamená dimense zcela nezvyklé a jejich zvládnutí je tím těžší, že pomník bude vystaven pohledům se všech stran, vidění z bezprostředního pohledu i podívané z velké dálky, neboť bude na prostranství před Památníkem Odboje dominovati celé Praze. Čím monumentálnější je tento úkol pro umělce, tím větší odpovědnost padá na ty, kteří zadáním práce rozhodnou jednou o tak významné složce pražského vzhledu i o tak mohutném projevu naší úcty k velké postavě českých dějin. Nelze se tedy nijak diviti, je-li vedení spolku zneklidněno skutečností, že soutěž nevynesla ze svého lůna žádného návrhu, který by porotu hned uspokojil naplno. Uvažuje-li spolek v takovém případě ještě o jiných možnostech, a to jen proto, aby svému úkolu dostál co nej-

svědomitěji, nelze mu to vytýkati — naopak, je to vzácný případ, kdy zadavatel je si vědom své odpovědnosti a neváhá pro ni vybočiti z obvyklého postupu soutěžního. Kdo si poctivě přeje, aby pomník takového významu dopadl co nejdokonaleji, kdo o tom uvažuje jen z hlediska nejlepšího umění, musí — bez ohledu na osoby soutěžících i na osobu přizvaného — zásadně souhlasiti s tím, že se v tomto abnormálním případě sahá i k abnormálním opatřením.

*

Proti tomuto zájmu a postupu zadavatele příkře stojí zájem a postup účastníků poslední soutěže. V jejich námitkách vyvstává mnohé, co už při jiných příležitostech nutilo k přemýšlení. Jest jediným honorářem soutěžících ona částka, kterou eventuálně dostanou za svůj výkon? Není právě pro systém soutěží příznačno, že se účastníkům poskytuje také chance na výhru? Byli by ochotni soutěžiti tam, kde mají naději jen na odměnu a žádnou naději na zadání práce? Zdá se, že tam, kde soutěžní řád nic určitějšího v této věci nestanoví, vzniká i jistý nárok na to, aby se čest i zisk vítězství uchránil vskutku pro jednoho z těch, kteří podstoupili nevýhody tohoto zápasení. Z těchto nevýhod, které nejsou nikterak nepatrné, vzniká i další otázka: do jaké míry jest spravedlivo, aby k dílu byl povolán někdo další, kdo byl ušetřen tohoto souboje s neznámými soupeři a kdo naopak vidí už všechny výsledky i s jejich jednotlivými omyly a může tedy přistoupiti k své práci jinak poučen, než byli oni? Díváme-li se tedy na tyto věci s hlediska soutěžících, vidíme jasně, že přerušení konkurence a přizvání nového soka dotýká se hluboce jejich citů a snad i práv, ježto právní stránka tohoto problému je zatím sporná. Umělci sami se brání proti takovému výsledku soutěže odborovými organisacemi, protesty i zákazem účasti na další soutěži. V daném případě však je jedna okolnost, která tuto akci oslabuje: dosavadní soutěže na Žižkův pomník nepřinesly výsledku rozhodného a úkol sám je vskutku tak nezvyklý a neobyčejný, že jest vážná námitka věcná, usoudí-li zadavatel, že soutěž šesti umělců nezbavuje ho povinnosti, aby se ohlížel ještě po jiných možnostech.

*

Ty možnosti by ve shodě se systémem soutěží byly v tom, že by se po nedostatečném zdaru dosavadním začalo se soutěží novou na širším podkladě. Při tom však by onen pocit křivdy u dosavadních účastníků zůstal stejně, ale mimo to by vznikalo nebezpečí, že ani nová soutěž nevyčerpá všech možností pro nejlepší rozřešení úkolu. Tu přicházíme totiž k třetímu hledisku, které stojí za uváženou: neochota některých umělců jít do soutěže vůbec. Náš největší sochař Myslbek, zklamán a uražen v mládí výsledkem soutěže na pomník svatováclavský, nevešel již pak po celý život zásadně do žádné soutěže. Jestliže o tom faktu — který není ojedinělý a ve Francii pro valnou část výtvarníků samozřejmý — uvažujeme ze základní své snahy po získání nejlepšího díla, docházíme ke kuriosnímu důsledku: kdyby se za života Myslbekova všechny velké sochařské úkoly zadávaly cestou, kterou umělci považují za nejlepší, nebyl by pro ně získán nejlepší umělec. Nemíním tím p. Kafku prohlašovati za Myslbeka. Uvádím to jen jako názorný příklad pro to, jak se individualita může vzpírati obecné a dobré zvyklosti a jak trvání na dobré zvyklosti může ohroziti nejlepší výsledek věcný. Svět není ještě tak zcela proniknut socialistickým cítěním, aby každý tvůrčí jedinec přijímal podrobení se zájmům skupinovým jako samozřejmost, o níž ani nebude uvažovat. A zvláště v oblasti umění nelze krčením ramen přecházeti to, co eventuálně proti názorům souvisí se silnější individualitou. Vždyť odpor velkých tvůrců k soutěžím neplyne ze strachu před porážkou ani ze spekulace, že si vynutí zadání práce za lepších podmínek finančních; nejdou do konkurencí hlavně z veliké úcty k dílu, které nechtějí dát uštvat předepsanými lhůtami a jemuž především chtějí zajistiti klidný zrod a vzrůst. Nemíním touto okolností podezírati stoupence soutěží, že by svému úkolu věnovali méně péče a starostí; uvádím to jen jako doklad, že se tato péče může navenek projevovati různě a že zvláště pro starší výtvarníky bývá příznačno, jak umělecká úzkostlivost u nich přemáhá všecko ostatní.

*

Vraťme se od těchto obecných úvah k danému případu pomníku na Vítkově. Důležitou okolností ve vypuknuvším sporu je to, že práce nebyla p. Kafkovi zadána, nýbrž že byl jen vyzván, aby také on vypracoval skizzu. Teprve pak se bude rozhodovati konečně. Není tedy naděje, kterou má každý z oněch šesti soutěžících, zhacena naprosto a čin spolku znamená nepřímou cestou jen rozšíření soutěže, při čemž ovšem nově přizvaný má tímto postupem podmínky výhodně:ší.

Ale je jiná věc, která se při pomyšlení na Žižkův pomník neodbytně vtírá v mysl a je mnohem závažnější než formální otázky soutěžního řádu: je vůbec naděje, že může naše doba stvořiti obrovitý jezdecký pomník v takové dokonalosti, jaké bychom si při díle tak exponovaném přáli? Nerad bych se zbytečně pouštěl do temných proroctví, jest však dost závažných důvodů které radí k opatrnosti. Naše doba je daleka heroismu renaissance, ale naše generace se nadto už také vyzula z onoho monumentálního cítění historického, jehož posledními výtvarnými představiteli u nás byli Myslbek a Aleš. Dvacáté století vede své lidi opravdu zcela jiným směrem než devatenácté a v umění je tato změna cítiti nejnápadněji. Školy historického malování bývaly na akademiích třídou nejčelnější, výstava historického obrazu událost sama pro sebe. To vše jest už dávno pohřbeno, protože ani v nás již není onen romantismus, který vzhlížel k heroickým vidinám minulosti jako k něčemu mnohem vyššímu, vznešenějšímu, než je tento svět. Věda přiblížila nám zaniklé doby nejen v jejich lesku, ale i v jejich bídě a kde naši otcové stáli v němém zbožnění před zjevy postav mračné velikosti, nám se objevuje člověk z masa a kostí. Toto zlidštění hrdinů neubralo jim zásluh, ale zmenšilo rozměry jejich podob. Je těžko si představiti, že by žil mezi námi duch tak prostý a tak minulosti oddaný, aby viděl ještě její reky v gigantických liniích. V tom je hlavní nebezpečí Žižkova pomníku: že snad se pokouší uměle vydupati, co dnešní doba ani dát nemůže.

*

Mluvili jsme o tomto pomníku z hlediska zadavatele, z hlediska soutěžících, z hlediska umělce mimo soutěž; je dobře mluviti o něm i z hlediska samotného pomníku, máme-li při tom všem na srdci nejlepší výkon umění. A tu se nám naléhavě vnucuje námitka, že osmimetrová socha již ani není úkol pro naši dobu, jejíž všechno umění jde za jinými cíli. Je to námitka theoretická, kterou zdar vyhledávacích pokusů Spolku může ovšem usvědčiti z omylu. Nic by nebylo lepšího, než kdyby se theoretik mýlil a výtvarník to vyhrál. Přáli bychom si, aby to dopadlo takhle. Jestliže však to tak nedopadne, přáli bychom si, aby se tvrdošíjně netrvalo na plánu, který vyrostl za jiných podmínek. Přáli bychom si,

aby si Spolek nedělal výčitky, že neprovedl, co chtěl, když to dobře provésti nešlo. Žižkův pomník je největší a nejtěžší problém, před nímž naše sochařství stálo, ale nerozřeší-li se šťastně, nebude nečest přiznati si to a ponechati jej době a generacím, které budou zase výtvarnicky žít ve formátu tak gigantickém.

Má tedy Spolek povinnost zkusit vše, zda je dobré dílo za daných podmínek možné, není-li však té možnosti, změnit podmínky nebo plán odsunout.

Jan Kučera:

Filmová dramaturgie.

Motto: K pokusu o zavedení avantgardních týdnů v Praze.

Od počátku kinematografie až dodnes výběr filmových námětů pro ateliery a výběr filmů pro kina řídí obchodníci. Jejich snahou je docílit při malém obratu velkého zisku. Jejich touhou je více brát od publika, než mu dávat. Tito obchodníci nebyli a nejsou gentlemany. Nehráli a nehrají se zákazníky otevřenou hru. Jsou podobni oněm hráčům, kteří, aby vylákali z partnera hodně peněz, nechávají ho s počátku lehce vyhrávat. Později, je-li upoután výtěžkem, hazarduje a prohrává vše. Filmoví obchodníci nabízeli publiku nesmírně nízké hodnoty a popouzeli tak jeho ješitnost, která mu ochromila soudnost a pravou ctižádost. Stalo se vděčným za všechno, co bylo s dostatek ploché a neútočné.

Tentokráte odplata nechala na sebe dosti dlouho čekat. Více než deset let lidé hltali americké filmy s neobmezenou oddaností. Teprve před půl rokem po protiněmeckých bouřích v Praze, naši kinomajitelé s hrůzou spatřili, že bez německého filmu jsou bezmocní. Plátna, obrážející stíny amerických masek, hleděla do prázdných jevišť. I ty největší a nejzavedenější podniky měly deficit. Publikum je syto amerických výrobků i všech jejich kouzel barevných, zvukových, plastických. Nezbývá, než produkce evropská ke spáse. Poněvadž ani Francie, ani Anglie neprodukuje dostatek kilometrů filmů, které vyplnily večery nadměrného množství kin v Československu (jež není soběstačné jako Německo), bylo životní podmínkou našich kinomajitelů zavést znovu německý film. Německá a jí přifařená produkce česko-německá neřídí se však nikterak jinými zásadami, než americká. Opět povoluje publiku v jeho líných a samolibých choutkách. Slyšel jsem několik členů naší podnikatelské společnosti se ptáti, co se stane, až publiku se znelíbí i tento druh kinematografické zábavy. Jsou bezradní a plni obav, což znamená, že cítí nebezpečí. Zájem o kino je v odlivu. Jak tomu odpomoci? Pomýšlí se znovu na němé filmy. Na rozšíření plátna (grandeur-filmy) a kdož ví na co. Filmoví magnáti, skrývající krátký rozum za svými miliony, jsou náhle v koncích. Cítí, že zašli příliš daleko.

*

Myslím, že se nemýlím, vidím-li v pokusech o zavedení týdnů avantgardních filmů v jednom pražském kinu také symptom touhy obchodníkovy, udržet si publikum. Avšak hned od počátku tato akce dopouští se stejných nepředložeností, jako obchodní akce předchůdců. Naše filmové kruhy pohlížely vždy na avantgardu jako na dětinské blouznění několika výstředníků. Zdá se, že chtějí ten názor vštípit i publiku, doufajíce, že se bude bavit nějakou dobu těmito zvláštnostmi. Neboť kdyby tomu tak nebylo, pochybuji, že by předváděli lidem tak nepřipraveným filmy, které mají schopnost si je odvrátit svojí nesmlouvavostí.

První, čemu se podivíme v programovém systému onoho kina je, že střídá avantgardní filmy, tedy ty teoreticky nejbližší ideálu dobrého filmu, s největším průměrem filmové tvorby, jaký si můžeme představit. Patrně podnikatelé přes všechnu odvahu, jíž sebrali, aby uspořádali dva týdny avantgardní tvorby, se obávají ztratiti své zaručené publikum vyloučením hloupých filmů ze svého programu. Tento způsob mecenášství neposlouží však ani avantgardě, ani publiku, ani majitelům kina, a zdá se, mi, že těmto nejméně. Neboť ztratí důvěru všech tříd diváků.

*

Ale v samém složení a servírování avantgardního programu, myslím, že není s dostatek důmyslu. Je omylem domnívati se, že úkolem tvůrce uměleckého díla je získávat si veřejnost. Tak si počínají totiž jen kýčaři. Zájem o publikum má míti vedoucí uměleckého podniku, nebo ten, který je jím určen sestavovat program: dramaturg. Na tom je, aby uspořádáním děl samých i slovním doprovodem ať v novinách, uměleckých revuích, či v programu vydávaném podnikem informoval a uzpůsoboval návštěvníky úrovni a směru umělcově. Na to se však u nás nehledí.

Navštívíme-li kino v onom avantgardním týdnu, setkáme se tam s třemi druhy diváků: jednak s oním, který není připraven a mnohdy ani schopen vnímat s úspěchem tento druh kinematografické tvorby, a nemá ani dobrou vůli. Ten se bude stále zmenšovat. Za druhé onen, který je ochoten uznávati oprávnění a cenu těch filmů, ač jim nerozumí, který se nutí do kladného postavení k oněm filmům, a to ani ne tak ve svém svědomí jako spíše v řečích v kavárně a klubu. O jeho vyhynutí není, bohužel, obav. Za třetí mizivá menšina těch, kteří se poctivě snaží vytěžit pro sebe co nejvíce z umění filmového, kteří touží rozumět jeho hodnotám, prostě dobří, inteligentní diváci. O ty však nemají podnikatelé zájem. Stavějí je před fakta, o nichž ani seřazením, ani poznámkou v programu neudají data a okolnosti jejich zrodu, příčinu, proč byly zařazeny právě dnes a právě mezi ty dva jiné filmy. Filmový divák, který bývá daleko méně informován o stavu světové kinematografie a o její historii, než návštěvník divadla o divadelním vývoji, je nutně desorientován. Kino není obrazárnou, do níž může divák chodit vícekrát a uvažovat v tichu a klidu nad týmž dílem. Film prchá, a je nevyhnutelné, aby divák měl předem určité normy, dle nichž by se během projekce informoval. Normy estetické, historické, psychologické. Nic takového nevykonala správa kina pro diváka. Je pravda, že v druhém týdnu vložila do rukou publika jakýsi program, ale nevzpomněla v něm týdne minulého, aby se pokusila na něj navázat nebo jej roztřídit, a spokojila se uvedením esteticky i pedagogicky neurčitých hesel pod názvy jednotlivých ukázek.

Bylo zcela zapomenuto, že francouzské filmy prvního týdne avantgardy byly tvořeny Pařížany pro Pařížany, a že datum jejich výroby je staré. Našemu divákovi nebylo poukázáno na stanovisko, které k nim má zaujmout. V obou týdnech sousedily spolu filmy něžných estetických systémů a duchových náplní a nikdo se neohlížel na to, nalézti rozhraní. Tak po boku pařížského reportéra stál americký kreslíř grotesek; v přísném, promyšleném a téměř zvěstovatelském světle Fischingerových abstraktních linií mizela libovůle a duchovní likvidnost Man Rayova.

Avantgardní program byl zpestřován filmy retrospektivními. (Při tom bylo přehlédnuto, že Clairův „Entr'act" je také retrospektivou. Mnozí diváci, otlučení dadaistickými hesly poválečnými, jež se nezpěčovala zařazovat náhodné výtvory dětí a lidí méněcenných mezi dokonalá a umělecká díla (místo aby v nich hledala jen prvky umělecké tvorby), domnívali se, že se mají podivovat naivnímu postoji jejich tvůrců a spolutvůrců vůči filmu, zatím co cena starých filmů je v čistém projevu naivního realismu filmové komory.

Tak zmatek a nejistota překonaly positivní užitek z avantgardních týdnů.

*

Myslím, že není obtížné vybrati z mých vět úkol filmového dramaturga. Spočívá ve výběru a utřídění filmů večera, v informaci diváků a více než v informaci, v jejich teoretické průpravě a v jejich výchově. (K tomu je však třeba znát poněkud psychologii a pedagogiku). Jen v této výchově tkví finanční úspěch podnikání, které nalezne a si vytvoří svůj kádr diváků, odhodlaný jít dál s podnikateli za všemi dobrými filmy světové produkce.

Budoucnost avantgardního kina není nikterak nezajímavá v takovém případě. Neboť na ně čeká mnoho úkolů: nejen podněcovat tvůrce filmové, ale i vyvolávat dobré filmy, které již jednou na plát-

nech přešly. Filmový dramaturg bude muset svému obecenstvu předvést cyklus Chaplina, Friga. Ukázat několik dobrých filmů Volkovových a Možuchinových. Uvést herecký vývoj Janningsův. Postavit před jejich naučené zraky znovu některé filmy skandinávské, italské, francouzské. Znovu promítat Dreyerovu „Johanku", (která v onom kinu kdysi propadla, dík nepřipravenosti publika). Výběr z filmů ruských. K tomu všemu je však zapotřebí, aby publikum bylo plánovitě vedeno, vzděláváno, ovědomováno. A v tom spočívá zodpovědný a nesnadný úkol filmového dramaturga.

*

Dnešní krise zájmu o film, jak jsem se již zmínil, byla vyvolána hlavně neschopností a malorysostí filmových podnikatelů. Jakmile diváci poznali všechny tajnosti kinematografie, odvrací se od ní, toužíce po duchové protiváze. Kam půjdou nyní? Nepřipraveni na uměleckou tvorbu opravdově filmovou, budou směšovati dobrá díla se špatnými bezohledně. A poněvadž americký a poameričtěný film své prvé vývojové epochy byl stále a stále divadelní (i Chaplin je divadelní), a poněvadž divadelníci nejsou slepí k technice, výtvarné manýře a tempu kinematografie, nebude divu, vrátí-li se k divadlu s velkými, ale oprávněnými požadavky. Jsme v rozhodné době. A tu, chce-li si kino zachovat svoje postavení, alespoň rovnocenné s divadlem, a chce-li si je zachovat bez velkých hmotných i časových ztrát, je nevyhnutelné, aby se obrátilo k duchu publika, aby s ním zacházelo rozmyslně, aby si ho vychovávalo, tedy předně vybudovalo svoji vlastní velkorysou dramaturgii.

ŽIVOT A INSTITUCE

P. Janák:

Co dnes se Starou Prahou?

Vážený pane redaktore, přejete si mít v Přítomnosti článek o Staré Praze a o Klubu za Starou Prahu. Možná, že chcete, aby se posvítilo na starobylost a na její obhájce a aby se ukázalo, jsou-li tu nějaké pochybnosti. A pak byste snad zvláště rád — a ovšem s vykřičníky — slyšel: Dienzenhoferův pavilon! Moderní galerie na Kampě!

Zklamu Vás asi v celku. Stará Praha nepřipadá mně nikterak směšnou a zvláště snadnou záležitostí. Praxe pak činí ji ještě nesnadnější. A nabyla za dobu své existence tolika forem a obsahů! Stará Praha tu je, nikoli jen jako nějaká idea, ale jako skutečnost. Problémem je, jak ji v organism města zařaditi.

*

Klub za Starou Prahu je z roku 1900 právě z rozhraní dvou století! Tedy již úctyhodného stáří. Neřekl byste ale jistě, že Stará Praha je velmi mladá; je právě stejného stáří s ním. Je to divné? Před Starou Prahou byla totiž jen Praha, město sedmi různých a různě starých čtvrtí, ale její obyvatelé nemyslili ani, že by to bylo nějaké starobylé město.

O této Praze, staré ještě s malým *s*, bylo dvojí mínění. Byli tu historikové a ti viděli a oceňovali v Praze jen kostely, trochu paláců, domy pokud měly nějaké štíty, to ostatní pak nestálo ani pro ně za řeč. Historikové tuto starou Prahu jen popisovali a oslavovali, nic víc. Bylo tu však ještě druhé mínění: vládci a hospodáři Prahy, městská rada, obecní starší. Ti měli starou Prahu v rukou a mohli s ní dělat, co jim jen bylo libo — až na těch pár kostelů a paláců. Nuže, musíme se velmi vmyslet do situace: kolem Prahy, která měla i se svou nejmodernější VII. čtvrtí (Holešovice-Bubny) pouhých 180.000 obyvatel, rostla předměstí a předpředměstí. Rostla z přistěhovalců, žila zpupně, tyla z Prahy a své výhodné situace za čarou potravní daně, s velikým katastrem polí. Tu se dalo tak krásně podnikat činžáky, osvobozenými na desetiletí od daní. Nová předměstí způsobovala v Praze špatnou náladu. Praha začala připadat, v očích svých vládců a hospodářů, hrozně stará a zestárlá. V hlavách mydlářů, kominíků a dlaždičských mistrů, kteří jako městští radové Prahu tehdy řídili, přeměňoval se despekt k Staré Praze v touhu učinit z ní také moderní město, tak krásné jako jsou Vinohrady, nebo tak pěkně spekulantské, jako Žižkov.

Kus takové moderní Prahy se povedl. Pátá čtvrť Prahy, Josefov, staré židovské ghetto, bylo právě asanováno a na jeho místě vybudována nová čtvrť, jak jen tenkrát se to dovedlo, s pyšným přesvědčením, že to je ohromně moderní. Stará zbořená čtvrť byla jistě zdravotně a sociálně nejbídnějším kusem Prahy. Asanace, myslelo se, to naráz napraví. Dnes víme, že se postavila technicky špatná čtvrť, která pro bydlení již je zase závadná — a úplně zralá ke zboření! Úbohá třída dřívějších obyvatel se svými nakažlivými nemocemi nebyla ovšem asanací odstraněna a usadila se na okraji Žižkova a jinde. Tedy: pouhým bořením starých domů — a ať jsou jakéhokoli slohu — i těch nejhorších, se město nemodernisuje, jestliže se neřeší současně i sociální a lidské otázky!

Tehdejší hospodáři Prahy to ovšem nevěděli. Chtěli Prahu moderní a měli zálusk na kdeco v Praze. Staroměstské náměstí mělo být přestavěno podle vzoru Vinohrad, tak něco jako Purkyňovo náměstí. Jaká by to byla dnes krása! Melantrichova ulice, kusy Malé Strany, Pohořelec, všude bylo tolik laciných domů na bouračky. Na všecko byly ochotné plány geometrů, ze všech stran mohla být Praha nakousnuta. Na několika místech se to skutečně povedlo. „Moderní" domy v Letenské ulici na Malé Straně, kus Karlovy ulice, severní strana Staroměstského náměstí, Pohořelec, Podskalí. Dnes víme, jaká to byla „modernisace". Bylo to sobecké podnikatelství bez prospěchu pro město a beze vší etiky.

Zdravý rozum, to lepší co ještě v občanstvu bylo, se proti tomuto počínání vzbouřil. Dřívější stará Praha byla vyzvednuta ve Starou Prahu. Ze živého, někdy i churavějícího města učiněn nedotknutelný symbol. Vznikl klub na jeho obranu. Literárně se tehdy říkalo, že je výkřikem proti ničení Staré Prahy a v prvé své éře (Klusáček, Koula, Dr. Jeřábek) nebyl než protestováním, k němuž ostatně bylo tehdy třeba značné osobní statečnosti! Ale byl v tom již i pud, že tato Stará, bořená Praha je něčím poctivějším a sociálnějším než špatné domy podnikatelů, že takto se s městem nezachází, že dělat město je těžší a zodpovědnější, než jak to dělali ochotní městští geometři s mydláři a kamnáři. V heslu Za Starou Prahu bylo ovšem tenkrát také: Jen ne nic nového! Nevědělo se, jak by se mělo a smělo nově stavět, Klub byl jen a jen negace, nechtěl život města a praktické cesty řešení neviděl a nehledal. Tak byla stvořena ze žijící staré Prahy Stará Praha, neměnitelná. Proti sobeckému počítání bez jakékoli sociální a hospodářské regulace, bez regulace technické a kulturní, ale také proti každému nutnému i dobrému pohybu života.

*

Tato konservativní, neživá idea staré Prahy musela z negace přijít k aktivitě. Jak dlouho mohlo být takto

město udrženo? Je to druhé období Staré Prahy v desetiletí před válkou, období představované jmény Goll, Wirth a generací mladých architektů. Historikové sami museli se chopit práce, pojem starobylosti nutně potřeboval a nabyl reálnosti. Stará Praha nejprve sama doma udělala pořádek: slohům a stáří dostalo se rovnocennosti, vedle paláců a kostelů — zjistilo se — jsou i ulice, domy a zahrady reálnou hodnotou města. A důležité bylo, že historikové s umělci a techniky se stejně spravedlivě o přítomnosti shodli: že vývoj města nelze zastaviti a zakázati ve jménu minulosti; že moderní život má svoje práva, že nelze stavět v historických slozích, ale moderně, ba nejmoderněji. Ale ovšem také, že nutno najít vzájemnou míru. Tedy otázka Staré Prahy jako otázka dalšího vývoje, úprava starého organismu k novému.

To všechno bylo tenkrát heslo „Za Starou Prahu". Dnes tomu říkáme: aktivní hospodaření s městem. Nikoli estétství a historismus, ale aktivismus a realismus poměrů, vůle všecky zájmy města a všecky složky jeho života, často tak protichůdné, vedle sebe srovnat. Umožnit hodnoty vedle sebe: kulturní, technické, životní, hmotné. Byl to zdravý liberalismus tvoření od starého k novému, který chtěl rozřešiti celý svazek problémů a program moderní doby v městě, které ostatně je vždy staré a stárnoucí.

Stará Praha v této éře nebyla ideou antikvářů, ale současného života. Jejích deset let před válkou připadalo jako doba marných bojů, v hospodářství Prahy stalo se mnohé, co nebylo rozumné.

Mnoho bylo pobořeno a nahrazeno mnohem horším! Ale mnohému špatnému se zabránilo: Podařilo se, že nábřeží Malé strany nepropadlo imaginární regulaci Vltavy, docílilo se, že splavnění Vltavy v městě bylo rozřešeno přijatelnějším způsobem (měly tu býti samé jezy a komorová plavidla!) Byla šťastně odvrácena špatná regulace Malé strany a Starého města, nebylo zbytečně a zlobně zbořeno několik skutečných architektur. Bylo docíleno, že Praha počala pečovat o svoji starou zeleň, že zakoupeny zahrady Kinských, Riegrovy sady, že nebyl Vyšehrad zastavěn vilovou čtvrtí, že Pražským hradem nebyla vedena elektrická dráha. A z positivního alespoň jeden příklad. Na pravém břehu Vltavy, v Podskalí, tak nešťastně „zregulovaném" nábřežím Palackého a Riegrovým (velmi moderní čtvrtě, že?), byl alespoň v posledním okamžiku — pod Emauzy — opuštěn systém, a uskutečněno něco jako celek, jako plán, jako kus vzduchu a volného prostoru. Je to úsek, který snad naší nejmodernější architektuře nepřipadá dost moderní; ale bylo tu přece jednou myšleno na město, bylo tu něco obětováno vyššímu zájmu.

Taková idea Staré Prahy nebyla a není tedy věru směšná. Byla to idea pokroková a — kdyby byla řídila Prahu — nebyla by to snad ani dělala špatně; a ač byla zastávána jen ochotníky, v oné době by to radnice nebyla ani takto dovedla. Bez Staré Prahy byl by rok 1918 přejal Prahu v rozvrácenějším stavu.

*

Od roku 1918 ocítá se Stará Praha v nové situaci. Co je dnes? Jaké hodnoty nebo škody jsou v tomto pojmu?

Ideově je pro ni situace mnohem lehčí. Má úplnou oficielnost, úřady mohou za ní stát. Nemá snad ani úhlavních nepřátel. Veřejné mínění upustilo od někdejšího povrchního výsměchu a nenávisti; veřejné mínění nemá ovšem času pro historii, má své potřeby, musí prodávat, bydlet a vydělávat. Proč by se lidé právě smáli jen starobylosti, jsou-li tu některé jiné „historické památky" současného života, často směšnější a bolestnější? Minulost není než jistá skutečnost; všecko, co právě je, je tak skoro již minulost.

Moderní architektura sice občas zachřestí hrozivými hesly maximalistickými, „Všecko staré zbořit!" Ale přechází chuť zuřit proti Staré Praze, když Novou stavíme nejhanebnějším způsobem. Velká Praha znásobila svoji plochu, půdou moderní činnosti se staly zcela nové oblasti, kde je povinností nad hlavu a které nelze ani obsáhnout.

Hygienikové, kdysi nejvážnější oponenti Staré Prahy, dožili se toho, že Malá strana a Staré město mají kanalisaci. Zde tyfus již neřádí, ale zato — v Nové a nejnovější Praze, v Košířích, v Podbabě! Některé části staré Prahy byly kdysi sociálně nejubožejšími čtvrtěmi; dnes jsou jí však vagonové kolonie, bez kanalisace, bez vody, s chlévy. To jsou přece součásti zcela moderní Prahy! Naproti tomu starobylá Malá strana je čtvrtí, kde chudší, starousedlí malí lidé mohou ještě slušněji existovat. Technikové a regulátoři, kterým Stará Praha byla pouhým problémečkem, který by byli vyřídili beze vší sentimentality, také zmoudřeli. Největší otázkou není již ani regulace Starého města, ani Malé strany, jak tomu bylo dříve. Jsou tu zcela nové, ožehavé, skoro neřešitelné problémy technické, ale ovšem s těžištěm města se přenesly jinam, daleko za obvod Staré Prahy.

Zato fysická existence Staré Prahy je zhoršena znásobením hospodářských hodnot, jež od 1918 nastalo. Kdysi Vinohrady přebíjely dvou a třípatrovou starou Prahu čtvrtým patrem, nyní Velká Praha je obě daleko přeskočila svým pátým a šestým patrem a svými podzemími! Hodnota půdy se znásobila. V tom by bylo pro Starou Prahu větší nebezpečí smrti než kdykoli dříve. Ale není. Vzrůst se přenesl především mimo jádro Staré Prahy, mimo Staré město, mimo Malou stranu!

Dočkali jsme se, že Stará Praha má ku podivu i hodnoty fysického prospěchu pro celé ostatní město. Překážka Starého města a Malé strany vlastně způsobila, že se hospodářské a životní těžiště přesunulo jinam, kde je pro ruch a pohyb moderní Prahy více místa. Tyto dvě historické překážky také nás donutily, že otázka komunikační sítě byla rozřešena — takto z donucení — ve velkorysém měřítku. Jezdíme hlavně kolem Staré Prahy, protože musíme, ale jezdíme lépe. Roste-li nové jádro Velké Prahy do pěti a šesti pater, není na škodu, ale spíše k velikému prospěchu zdraví města, že ve Starém městě a na Malé straně byla uplatněna — staropražská! — zásada nízkého zastavění, dvě a tři patra, s reservacemi staré zeleně! Staré město ztrácelo kdysi na své životní hodnotě konkurencí s Vinohrady. Bylo možno proto nad Starou Prahou až zoufat. Nyní se Staré město sice dále vylidňuje, ale užitečně proměňuje v obchodní čtvrť, vzrůstá v hodnotě jako vítaný doplněk City Nového města.

Nemyslím tedy, že by idea Staré Prahy tak příliš životu Prahy překážela nebo byla k smíchu. Starobylost není dnes největší překážkou moderní době; byla překážkou před třiceti lety, kdy doba neměla moderní dovednost a byla neschopna moderního tvoření. Moderní život sám v sobě nese a rodí překážek více. Překáží snad Staré město tomu, aby Praha měla moderní život? Problém modernosti je i ve stu jiných otázek technických, hospodářských, organisačních, etických a sociálních, nikoli jen a jen v problému starých domů. Nejde tu už o Starou Prahu, ale o Prahu vůbec. Je-li

tato dobře řízena, bude postaráno i o onu. Když již ničím by Stará Praha nebyla, musíme s ní zacházet tak, jako v městě, které v minulosti je utvořeno z komplikovaných hospodářských podmínek, jež nelze škrtnout.

A až dosud jsme nemluvili ani o kráse a o estetice města ani o historické ceně. Tyto pojmy mohou existovat v celku města dnes spíše než dříve. Budou ještě jednou znovu hodnoceny. Rozhodně ostatní davová sobeckost a fysický život velkoměsta přijde dráže. Komunální život Prahy stojí miliardy, kousky historie, minulosti daly by se zaplatit nepatrnými zlomečky toho. Jde však o to, aby byly, jak jsou morálními položkami, zařazeny do živého a duševního rozpočtu Velké Prahy. Řeknou-li nám pedagogové lidu, že Praze je třeba zoologické zahrady, proč by neměla být zřízena? Řeknou-li nám historikové, to a to je důležité, jistě že může také to být přijato v celé organisaci, tak jako se vřazují ostatní složky veřejného života. Budeme mít lvy a tygry. Nesmíme mít žádné Dienzenhofery? Staré Praze dnes nemusí eticky a fysicky nemá hrozit nebezpečí. Starobylost není než jistý stupeň hospodářské hodnoty. Jako všemu ostatnímu má se jí dostat posice, důvěry, ale ovšem na podkladě hodnocení odpovědnými orgány. A je jí třeba zákonné regulace a praxe. Musí přestat být amatérskou pomyslnou, proměnnou veličinou, musí být přepočtena v právní a hospodářské skutečnosti. Památkový zákon! Pak nebude otázkou s otazníkem, otázkou zájmu znalců a nadšení amatérů. Jako nemá být nic ve společném životě velkoměsta otázkou.

*

Ale ovšem teď ještě to konkretní! Dvě otázky poslední doby: Dienzenhoferův pavilon, a Stará Praha, jako oponent proti moderní galerii na Kampě.

Náhodou jsou to dva nešťastné protipříklady: Jednou moderní život svým mostem potírá barok, po druhé Stará Praha zahradami chce potřít Moderní Galerii. Dvě tragedie velkoměsta, jak nemají v jeho organismu nastat. Jednou most je víc než barok, po druhé zahrady víc než národní nutnost, Galerie. Pěkný to pohled do hospodářství hodnot velkoměsta!

Dienzenhoferův pavilon je v době, která je už o tolik liberálnější a snášenlivější vůči Staré Praze, opravdová tragedie. Stará stavba, která právě pro svou zvláštní hodnotu zůstala zde stát a byla již jednou zachráněna před zbořením. Barok a palác není u jisté části pokrokového tisku v oblibě. Ale což: tento pavilon byl stavěn klášterem jako — ozdravovna pro členy řádu! Ta už by snad spíše zasloužila milost. Nemluvme však o historickém. Je tu konflikt s životní potřebou města, s mostem, který skutečně jen v tomto místě je možný. Proč? Jen proto, že jsme ostatní město na obou březích dříve tak hloupě a nepředvídaně postavili, že nemá nikde jinde dvou ulic proti sobě!! Právě tento pavilon byl kdysi příčinou, že v tomto místě se zachoval poslední kousek volného prostoru. Nyní přijde most, prostor se mu hodí a zabere jej. Je to tragický konflikt právě v době, kdy by nemusel nastat.

Kampa, to je jiná věc. Nestojí tu nic. Jsou tu zahrady, o kterých lze těžko říci, že zachovávají nějaký historický či jiný útvar. Nic ze Staré Prahy nemusí tu ustoupit. Ale každé město bude a je vždy v něčem „staré" a musí se připravit na to, že vedle starého bude se usazovat „nové". Princip Staré Prahy postupoval by chybně, kdyby směřoval proti modernímu životu, kdyby jej odmítal. Ve státě nebo městě, které jsou vedeny v pořádku, historie nemusí být odpravována; nesmí ale překážet přítomnosti. Idea Staré Prahy nemusí být celku negací, ale musí být praktickým smyslem pojímání skutečnosti.

DOBA A LIDÉ

Jonathan Wild:

Jak se dělají svatí.

Za starých časů se to asi přiházelo tak, že se objevila najednou před polekanými osamělými rybáři postava, k níž si jejich vyděšená fantasie přimyslela ohnivý oblak a gesta a mluvu nadpřirozené bytosti. Na zpáteční cestě spolu rozmlouvali o prožitém zázraku a zapamatovali si dobře den, kdy božské zjevení uviděli. A pak, podle toho, kam to sémě padlo, zrodil se z něho buď nový svatý, buď Myslitel neb Osvoboditel, nebo Trapič a Dřič, nebo také Dobrodinec.

Během příštích století však už tento způsob, předpokládající bohatou fantasii a přesvědčení o vlastní vyvolenosti, nemohl odolávati vyvíjejícímu se duchu doby. Ještě dnes se sice občas vyskytnou taková zjevení. Ale ta se přiházejí v blázincích, kde je školení ošetřovatelé vědeckými prostředky potlačují. Občas též některý básník spatří ve své elegantní pracovně nějaké znamení. Pak to však nevytrubuje s rámusem a bez jakékoliv formy do světa, nýbrž napíše o tom knihu. Což je naprosto správné. V této době, která je zřejmě tak pohotová převzíti vždy všechnu zodpovědnost na sebe, je to jen v pořádku, když každý se na svůj výrobek též podepíše.

Tím pozoruhodnější je způsob, jakým katolická církev docela uprostřed nás a bez jakéhokoliv studu před naší kritickou schopností pěstuje své svaté, k nimž se sice ještě nezná veřejně, dokud jsou ve stadiu larvy, ale jež hned adoptuje s veškerými slavnostními procedurami, jakmile uvidí, že se dílo podařilo. Na následujícím příkladu ukážeme, jak se dnes dělají svatí.

Dne 24. ledna 1925 zemřel v Paříži v Passy jedenáctiletý hoch na záškrt. Zámožní rodiče pohřbili své dítě se vší okázalostí, dostalo bílou rakev s atlasovými polštáři a krajkovou přikrývkou a místo v rodinné hrobce. Ti, kdož znali to dítě, zapomněli na ně brzo.

Pak najednou koncem 1925 se objevil v klerikálním listě „Bonne Presse" článek s předmluvou apoštolského nuncia v Paříži, Monseigneura Cerettiho a s krátkým dopisem kardinála Gasparriho pod titulem: Duše dítěte, Guy z Fontgallant. — To bylo totiž jméno toho hocha. Zde byly vylíčeny scény z jeho života, scény, z nichž se nejeví nic jiného, než naivní pobožnůstkářství. Pak uplynuly dva roky a tu se objevila nová knížka: Poslední vzpomínky na Guy de Fontgallant. K ní byly přiloženy opět dva dopisy duchovních hodnostářů, tentokráte od kardinála Dubois, arcibiskupa pařížského a Monseigneura Baudrillarta. Této knížky se chopil celý katolický tisk, život malého Guy byl znovu a znovu popisován, přikrašlován a zdokonalován. A již r. 1930 sdělil „Figaro", že knížka dosáhla 150. tisíce, že přicházejí houfně objednávky z Belgie, Holandska, Italie, Anglie, Československa, Portugalska, z Malty, z Polska, Německa, Chile, Texasu, Kolumbie, Kanady, Číny, Konga etc. a že historie jeho života je přeložena do 32 řečí, dále že obrázků malého Guye bylo prodáno na $^1/_4$ milionu a že dětinské modlitbičky hocha z Passy byly ve 14 státech přijaty do modlitebních knih a že kult jeho zaznamenal do dneška 99 zázračných uzdravení (hluchoty, zánětu mozkových blan, zánětu měchýře, difterie, malomocenství atd.).

Co se to vlastně dělo s tímto dítětem, jemuž za 5 let po smrti má býti přičten věčný život? V prvním článku o malém Guyovi jsou vylíčeny kromě docela obyčejného životního běhu též tyto zvláštní příběhy:

Podle výpovědi matky bylo prý prvním slovem malého Guy slovo „Zézu" t. j. Ježíš. Dále prý všechny důležitější události jeho ži-

vota se staly vždy v sobotu. Jako dvouletý naučil svého bratříčka žehnati se křížem. Jako tříletý prý prohlásil, že v Cannes, kde bydlel se svými rodiči, je málo kostelů. Čtyřletý řekl u hrobu sv. Terezy z Lisieux, že „její hrob voní lépe než růže a kadidlo". Pětiletý prý řekl své matce, když se spolu zučastnili katolického procesí: „Je to sice hezké, takhle milého Pána Boha kolem dokola nosit, ale já bych ho chtěl raději přijímati." Spontánní touha po sv. přijímání, praví jeho interpreti. Později, asi osmiletý, prý si dal do bot kaménky, aby „trpěl". Od svého osmého roku chodil každých 14 dní k přijímání. A často prý prohlásil, že nikdy nemůžeme Ježíši projeviti dost lásky.

Šest měsíců před smrtí byl s matkou v Lourdech. Po návratu domů bylo prý dítě zamyšlené a tiché. A nyní chodilo k přijímání každý druhý den. O svátku Početí Panny Marie onemocněl malý Guy a byl uložen do postele. Dal si prý zavolati matku a řekl jí přibližně toto: „Musím ti svěřit tajemství — — zemřu — — Sv. Panna si mne odvede, sdělila mi to v Lourdech. Teď pochopíš, milá matinko, proč jsem byl líný a proč jsem se nechtěl učit, nemělo by to přece už žádný smysl. Ježíš udělá ze mne anděla — — zemřu v sobotu — —" Hošíku Guyovi se sice vedlo trochu lépe, když se napil sv. vody lourdské. Ale přes to, když se nemoc opět zhoršila, volá: „Ó, jak musíme trpěti, než duše tělo opustí — —" Když na jeho slábnoucí srdce položili obraz sv. Trojice, rozbušilo se znovu a jeho ochrnuté nohy se staly aspoň přechodně pohyblivými, když je ponořili do lourdské vody. Ledviny znovu začly fungovati působením relikvie sv. Terezy z Lisieux. Pak přišel den, kdy malý Guy již lourdskou vodu nebyl schopen ani polknouti. 24. ledna umírá, jako jedenáctiletý, se slovy: „Ježíši, miluji Tě — — maminko — —" Jest právě sobota.

Potud úřední zprávy, t. j. zprávy sestavené matkou a rozšířené katolickým tiskem.

Avšak v jesuitské koleji v ulici Franklinově v Passy mají naň úplně jiné vzpomínky. Podle nich byl Guy vysloveně nenadaný, roztržitý a hrozně líný žák. Určitá anomalie v jeho vývoji může jen podepříti tento úsudek. Guy rostl velmi rychle, ve svých 11 letech to byl už vytáhlý mladík, zatím co jeho duševní úroveň odpovídala úrovni 7letého dítěte. Též jeho domnělou nábožnost mu jesuité upírají. Guy prý byl v kostele stejně roztržitý a flegmatický, jako ve třídě. Své modlitby prý vždy oddrmolil úplně bezmyšlenkovitě. Chodil každý druhý den k přijímání proto, že to bylo v koleji předepsáno. Náboženské obřady neměly naň velkého vlivu, nezmohly nic proti jeho neposlušnosti a lenosti.

Tuto versi potvrzuje i fakt, že jeho rodiče za jeho života nikdy nejevili velkého nadšení nad schopnostmi svého syna. Naopak, v kruhu rodinném doznávali, že jeho lenost a tupost jim neslouží mnoho ke cti.

Z toho všeho je jasno, že z takového polovičního idiota nemůže býti udělán svatý bez pomoci jiných okolností. Možná, že následující fakta to poněkud osvětlí: Hrabě Pierre de Fontgallant pochází ze staré přísně katolické rodiny jihofrancouzské, která je s vysokým klerem úzce spřízněna, a hraběnka Marie-Rénée je posedlá ctižádostí. Sotva chlapec zemřel, již počala krášliti jeho výroky a básniti o jeho svatém životě. Stavěla na celkem málo mystické myšlence, že co se mohlo podařiti tuberkulosní Tereze z Lisieux, to se může poštěstiti i jí pomocí jejích známostí. Již od začátku nedělala žádných tajností ze svých plánů, dosaditi svého syna na oltáře Francie. Posedla ji myšlenka, že k jejímu dítěti se budou modliti zástupové. V privátních propagačních dopisech hraběnčiných se můžeme dočísti, že mnoho vysokých církevních hodnostářů pochází z jejího rodu. Dále, že hrob jejího syna je posvěcen křížem, papežem požehnaným. Zámecké pokoje, v nichž malý Guy žil a zemřel, jsou fotografovány jako sály Malmaisonu, jež obýval Napoleon.

V nárocích na svatost svého dítěte položila hraběnka etický důraz na „dětskou nevinnost", kalkulujíc chytře s rolí, kterou hrála právě tato představa v kultu Ježíšově. A tuto lest přijala ochotně i církev a vztáhla žehnající ruce nad malým Guy. Nic nedělá, že měl pětku z latiny a že jeho tupost přiváděla k zoufalství jeho učitele. Jeho dětská duše patřila Bohu, jenž nestrpí žádnou vědu vedle sebe. Vše, co řeknou ti páteři z jesuitské školy, rozzuření na svého líného chovance, to vše může nyní býti malému Guy připsáno k dobru. Byl nevinný a čistý, to je asi nepopiratelné.

Mme de Fontgallant všechny své rukopisy o Guyovi zaslala papeži „ku poctě". Pius XI. ji dal svým vatikánským sekretariátem vzkázati toto:

> „Jeho Svatost je potěšena že nalezla nový květ, který nyní, kdy jeho kalich se již na tomto vezdejším světě uzavřel, šíří nejkrásnější vůni nad církví, nebeskou Matkou a papežem."

Ten „květ" je ponejvíce povahy retorické, to musí každý uznat. Také kardinál Dubois, když obdržel literaturu o Guyovi, píše nejdříve nejvýš diplomaticky:

> „Vaše milé dítě — — jeho jméno je známo a chváleno, jeho památka je ctěna. Radujte se nad tím, Madame, a přenechte Prozřetelnosti to, co Vám tak na srdci leží."

Mnohem ochotnější jsou mezi nimi ti, kteří sice sebe příliš nekompromitují, ale kteří mohou věci značně prospěti. Nuncius Ceretti, spřátelený s rodinou zázračného dítěte, píše:

> „Jaká rozkošnost a svěžest v této dětské duši. Jaké bohatství a jakou zázračnost lze nalézti v nevinné duši Vašeho Guy! Člověka to přímo svádí k domněnce, že sám Bůh v něm sídlil a v něm se zrcadlil."

A Baudrillart:

> „Vaše dítě ve svém výjimečném mládí prokázalo pro tři nejdůležitější vlastnosti křesťanské zbožnosti takový jasný, jistý a vysoký smysl, že to nemohlo z ničeho jiného prameniti než z nejvyšší Víry a z přímo nadzemského milosrdenství."

Předběžné ohlášení nové knihy o Guyovi „Nadpřirozená osobnost malého hocha Guy de Fontgallant", sepsané profesorem Dévaudem, oznamuje, že arcibiskup pařížský ustanovil komisi ke zkoumání případu malého Guy. Církev, jak známo, stanoví 2 podmínky pro prohlášení za Blahoslaveného a posléze za svatého: 1. ctnost, hraničící s heroismem a 2. důkaz o nepopiratelném zázraku, k němu došlo po smrti světcově na jeho přímluvu. Malý Guy, jak už jsme se zmínili, má za sebou už 99. případ zázračného uzdravení. 99 lékařských vysvědčení potvrzuje, že naše dokonalá lékařská Věda bezmocně stála u oněch nemocných a že za oněch 99 zázračných uzdravení není co děkovati náhodné reakci organismu, nýbrž jen a jen milosti malého Guy.

Zde je možno podotknouti pouze toto: Dokavad budou existovati lékaři, kteří budou ochotni takovými svědectvími zesměšňovati sebe a svůj obor a kteří budou ochotně dosvědčovati, že o lékařském umění vědí starou belu a že by jejich pacienti oškrabávali kolečka, nebýt zákroku božské moci, jenž je zachránil před jejich lékařským kumštem, dotud nebudeme moci popříti, že mají určitá oprávnění odvažovati se před naším zrakem těch nejsmělejších metamorfos. Proč by se neodvážili také této: Ze slabomyslného udělati světce?

(„*Weltbühne*".)

FEUILLETON

Karel Poláček:

Novinářský slovník.

II.

Dělníci viz: Lid, dělný lid, Lep, Zaslepiti, Lesklé, Fráze, Vějíčka, Tenata, Uvědomělý, Protest, Poměry.

Demagogie je průhledná a pustá. K demagogii se nikdy nesnižíme. Viz: Pustá, Průhledná a Lid.

Děsný pohled se naskytl na zohavenou mrtvolu.
Děkovati jest této okolnosti, že k většímu neštěstí nedošlo.
Díky vám, uvědomělí voličové! Viz: Voličové.
Dlouhotrvající potlesk. Viz: Dr. Kramář.
Dobrodruhy politické odmítáme, odhalujeme, stavíme na pranýř, vrháme na ně pronikavé světlo. Dobrodruh civilní viz: Host z laciného kraje a Policie.
Důrazné bývají resoluce a kroky, které podnikli naši poslanci a senátoři za příčinou odstranění tohoto nešvaru. Viz: Kroky, Poměry, Neudržitelné, Do nebe volající, Odpovědné kruhy a Rozhodující činitelé.
Důstojnost naše nám nedovoluje, abychom se snížili k polemice s takovým odpůrcem.
Důstojný je projev, ráz a průběh. Viz: Dr. Kramář, Lid, Voličové, Pořadatelé, Policie, Příčina, Zakročení, Národní hymny.

E

Egyptské jsou hrnce správních radovství v bankách, průmyslových závodech a nemocenských pojišťovnách.
Efektivní jsou ztráty.
Ejhle! Viz: Fariseové, Dr. Beneš, Hrad, Lžihumanita.
Eklatantní je naše vítězství a porážka našich nepřátel.
Elektrické podniky. Viz: Zlořády a Neudržitelné poměry.
Erární je šiml.
Evropská situace je nejistá. Viz: Obzor.
Existence je pochybná.
Existenční jsou otázky.

F

Fabrikují výmysly.
Fakta hovoří zřetelnou mluvou. Fakty pánům posloužíme. Viz: Hodnověrný.
Fariseové. Viz: Ejhle! — Fariseové krouti pokrytecky očima, provozují tanec mezi vejci, což je podivaná pro bohy. Metají písek do očí, zaslepují lesklými frázemi a prolévají krokodilí slzy. Viz: Soudná veřejnost, Lep a Vějička.
Fatální je případ a hospodářská situace.
Filosemitství. Viz: Hrad.
Filosofie je slabošská. Viz: Hrad.
Filosofování je takové a k ničemu nevede.
Firma je známá, po případě chvalně známá.
Fouňovské je gesto.
Fotři činí kocourkovské usnesení. Viz: Konšelé, Moudří otcové města a Vůně samosprávy.
Frapantní je podobnost a rozdíl.
Frenetický potlesk. Viz: Dr. Kramář.

H

Harmonické soužití obou manželů nebylo ničím porušeno.
Harakiri provedli na sobě.
Hájíme svá práva až do těch hrdel a statků. Viz: Hrdel. Zahajuje se parlament, sjezd a jednání.
Hnusný čin zvrhlého otce.
Horujeme pro jazyková práva.
Horká kaše. Viz: Choditi.
Horentní jsou ceny.
Hoří jim půda pod nohama. Viz: Voličové.
Housti naučila nouze Dalibora. Viz: Z nouze ctnost a Němci.
Hra s ohněm. Viz: Lid.
Houževnatý odpor kladou Němci našim požadavkům.
Hrad. Viz: Filosofie, Filosematství, dr. Beneš, Zákulisí, Nitky, Muž ve stínu, Katirila, Žoldnéři, Panoši, Koncern, Osvobozenská legenda, Humanita, Lžihumanita, Němci, Židé, Slabošské, Odstraňování, Nepostradatelný a Nepohodlní.
Hovorný jindy tak nápadně zmlkl.
Hus Jan je náš zářný vzor.
Hyenismus neznámých pachatelů, kteří v noci poškodili náhrobky nebo pořezali lipovou alej. Hyenismu se také dopouští ten, který se posmívá dru Kramářovi, že úpěl ve spárech černožluté hydry.
Hydra klerikalismu. Černožlutá. Viz: Klerikalismus, Okovy a Dr. Kramář.
Hlahol český. Viz: Od Šumavy až k Tatrám.
Hymny. Viz: Občanstvo.
Hlíza je zhoubná a hlodá na zdravém kořeni našeho národního bytí.
Hledíme ve tvář nejisté budoucnosti.
Hluboce zarmoucení podáváme zprávu.
Hluboký dojem zanechala v srdcích posluchačů procítěná řeč.
Horské velikány.
Horalé jsou upřímní.
Hřímavé sláva! a nazdar!
Hřích proti duchu svatému.
Hříšná láska nezůstala bez následků.
Hřešiti proti zdravému rozumu.
Horkokrevný nápadník.
Hodnověrný je svědek a fakt.
Hyzdí německé nápisy slovanskou Prahu.

CH

Chameleoni viz: Politika.
Chladna potrvají.
Chladné bylo přijetí.
Chloubou naší jsou plody písemnictví našeho.
Chudina strádající. Viz: Tisícerá díky!
Chamtivost. Viz: Poválečná demoralisace.
Cherubínským jazykem promlouvali. Viz: Voličové.
Chátra. Viz: Lid.
Chorobné je velikášství.
Choditi okolo horké kaše.

I

Ilustrace je výmluvná. Zejména ilustrace stávajících poměrů. Viz: Poměry.
Incident je neblahý. Vyskytuje se v zahraniční politice. Incident bývá odklizen.
Individuum pochybné pověsti a světla se štítící.
Infamie je bezpříkladná.
Inteligent osamělý zda najde dívku s přiměřeným věnem, která by zálibu v živnosti hostinské měla?
Internacionální je kapitál, židovstvo, hesla a umění.
Internacionálové jsou staří a osvědčení.
Iregulérní je terén, který je značným handicapem bojujících mužstev.
Israelité jsou naši spoluobčané mojžíšského vyznání, ucházíme-li se o jejich hlasy nebo příspěvky na dobročinné účely. Jinak jsou to zkrátka židé, židi a židáci. Nářek v Israeli propuká, šlápneme-li židům na paty.

J

Já vám to říkám upřímně. Viz: Dr. Kramář.
Jak se nám sděluje. Jak jsme již oznámili. Jak dlouho ještě...? Viz: Quo usque tandem.
Jalové jsou výtky a argumenty. Jalové výtky se odmítají a jalové argumenty samy sebou padají. Viz: Výtky a Argumenty.
Jasno budiž! Název brožurek „Budiž jasno!" Takové brožurky vydávají poslanci, vyloučení pro korupci ze strany.
Jeremiády jsou neupřímné. Jeremiády spouštějí Němci pro jazyková nařízení.
Jásot je předčasný.
Jinoch je nezkušený.
Jiskřivý je vtip.
Jímají nás vážné obavy o naši samostatnost, hospodářskou budoucnost a hrůza nad tím, kam až může klesnouti vzdělaný člověk.

Jízlivé tyto poznámky nechávají nás chladnými.
Justiční je omyl. Justice. Viz: Poměry a Kam.

K

K velké radosti našich odvěkých nepřátel. Viz: Němci. K naší zprávě dodáváme. K věci se ještě vrátíme.
Kam spějeme? Název úvodníků, pojednávajících o poměrech v justici.
Kamarádská služba. Viz: Kritika, Kliky a Koterie.
Kámen úrazu je právě v tom.
Klamné zprávy šíří nepřátelský tisk.

NOVÉ KNIHY.

„Celní válka nebo celní mír?" (Přes 70.000 kilometrů celních hranic k hospodářskému sblížení v Evropě.) Kniha Dr. V. Schustra poskytuje instruktivní přehled výsledků jednání mezistátních i mezinárodních dohod podnikatelů. Vycházeje z Briandova memoranda, pojednává autor otázku sjednocení Evropy v rámci Společnosti národů. Východiskem jest mu organisace zemědělského přebytku a zemědělského schodku ve střední Evropě, nástrojem tvoření hospodářských svazů a postupně vznikající preferenční soustava celní. Ukazuje cestu k řešení agrární krise v Evropě, zvláště střední. Zdůrazňuje hospodářskopolitický význam Malé dohody na poli obchodní, celní i dopravní politiky. Přesvědčivy jsou důvody, jež uvádí pro potřebu hospodářského sjednocení v Evropě a pro kladné stanovisko Československa k tomuto problému. Spis končí přehledem organisačních útvarů ve hnutí za sjednocením Evropy. Vyšel jako 10. sv. Časových otázek v nakladatelství „Orbis" (Praha XII.) a je za Kč 10·—.

„Ošklivá vévodkyně" je název velkolepého románu Liona Feuchtwangera (autora veliké románové fresky „Žid Süss"), který vyšel v čilém pražském nakladatelství Ú. D. K. N. (Ant. Svěcený) v Praze II., Hybernská ul. 7. Je to román z konce středověku. Jeho osobnosti k nám hovoří přes vzdálenost věků jako naši současníci. Tato kniha, jež je skvělým výtvorem psychologického realismu, vrhá nové světlo na veliké panovníky českých dějin, Jana Lucemburského a Karla IV. Román vyšel jako další svazek knihovny moderní beletrie „Křižovatky" v překladu R. Šternové. Cena Kč 20·— brož. a Kč 28·— váz.

Román amerického spisovatele Carl Van Vechtena *„Černošské nebe"*, jenž vyšel v Ú. D. K. N. (Ant. Svěcený) v Praze II., Hybernská 7, líčí bezuzdně hýřivý a marnotratný život černošských milionářů v newyorském předměstí Harlemu a tragicky zlomené úsilí černošského intelektuála o vyšší sociální standard a uznání. České vydání vyšlo v překladu J. Bommera a V. Macha. Cena Kč 20·— brož. a Kč 28·— váz.

J. E. Rivera: *Zelené peklo.* Stran 272. Cena brož. Kč 36·—, váz. Kč 48·—. Vyšlo v knihovně ilustrovaných cestopisů „Všemi díly světa" jako sv. 7. — Cestopisný román. Nekonečné pralesy na řece Amazonce v Jižní Americe jsou dějištěm tohoto cestopisu. Kaučerové, kteří v těchto zelených propastích dobývají kaučuk a jsou přímo surově vykořisťováni hrstkou podnikatelů a desperadů, nalezli v Riverovi ochránce.

E. E. Kisch: *Americký ráj.* Stran 306. Cena brož. výt. Kč 29·—, váz. Kč 40·—. Vyšlo v sebraných spisech E. E. Kische jako sv. 5. — Amerika, země bez hranic, ale země technických i přírodních zázraků, při tom země prohibice, zločinů a rekordů. Kisch, kterého známe ze všech dílů světa, prolezl touto knihou celou Ameriku. Odhalil celou tu pseudonádheru, která se skrývá pod pozlátkem newyorských mrakodrapů, chicagských technických zázraků, pod světlem hollywodských lamp a pod vším, co známe a víme jen z floridských zpráv. Chaplin, Sinclair, Ford, Hoower, Mooney, Al Capone a j. jsou tu zachyceni ve stínu věcí značicích Ameriku; prohibice, film, Sing-Sing a elektrické křeslo.

L. Pivková: *Za rakouskými mřížemi.* Stran 160. Cena brož. výt. Kč 12·—, váz. Kč 22·—. Vyšlo v knihovně legionářských knížek jako sv. 4. — Žena profesora a poslance dra Ljudevita Pivky líčí tu své dojmy z anabase po rakouských žalářích, do kterých se dostala po činech svého muže. Dr. Pivko rakouský důstojník, osnoval spiknutí a chystal průlom rakouské fronty na Italii. Později přeběhl k Italům a jeho žena byla za to vláčena po všech známých žalářích, aby byl tak potrestán její choť.

Staré pověsti pražské. Vypravuje Adolf Wenig. Kresby Mikuláše Aleše. Nákladem Josefa Hokra v Praze 1930. Jest to šestero cyklů, podle šesti starých čtvrtí pražských a vede čtenáře v jednotlivých cyklech od ulice k ulici, od staré památky k památce, doplňuje pásmo pověstí malebnými pohledy do dějin v úzkém vztahu k dějepravě. Kniha je upravena důstojně i po stránce obrazové, neboť ji doplňují ilustrace Mikuláše Aleše.

Bruno Jasieński: *Paříž hoří*, nákladem Josefa Hokra v Praze I., čp. 58. Edice „Přelom" svazek 3. Cena Kč 21·—, váz. Kč 30·—. Toto dílo polského spisovatele, napsané francouzsky, bylo v krátké době přeloženo téměř do všech evropských jazyků a jeho první vydání v Rusku bylo (v nákladu 140.000 exemplářů) rozebráno ve třech dnech. Jasieńského román jest sociální utopií.

A. C. Nor: *Bürkental IV. vyd.* Nákladem Jos. Hokra v Praze, Valentinská 7. Edice „Přelom" sv. 2. Cena 21·— Kč, váz. Kč 30·—. Dnes zájem o „Bürkental" neupadá, naopak vzrůstá. Dokladem toho je právě vycházející jeho IV. vydání.

Marie Majerová: *Bruno* čili dobrodružství německého hocha v české vesnici. S obálkou a ilustracemi Josefa Lady. „Knih pro mládež" svazek 3. Váz. Kč 30·—. Vydal „Čin" tisk. a nakl. družstvo čs. legionářů v Praze. Marie Majerová je osvědčenou spisovatelkou pro děti. Josef Lada vytvořil pak vedle románku samostatnou obrázkovou kroniku české vesnice.

Jan Herben: *Skizzář k Masarykovu životopisu.* 22 Kč, vázaný 34 Kč. Vydal „Čin" tiskové a nakladatelské družstvo čs. legionářů v Praze. Svým prostým, lidově jadrným a názorným způsobem zachycuje Herben nejrozmanitější chvíle Masarykova života: slavnostní okamžiky i soukromé momentky, osamělé hodiny i přátelské besedy se spolubojovníky a žáky. Skizzář je doplňkem Herbenova trojsvazkového životopisu Masarykova, zachovává však při tom svoji samostatnost a ucelenost. Osm obrázků.

SPACÍ POHOVKA
dle systému *řed. Jana Vaňka* poskytne Vám současně výhodu dokonalého lůžka. Jest pro obytné, pánské i jiné pokoje nepostradatelná.
S. B. S. SPOLEČNOST
BRNO, Dominikánské nám. 2. PRAHA, Národní tř. 10.

Velký výběr
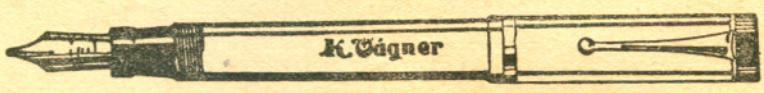

pinicích per
(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.),
crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:
K. Vágner, Brno-Česká 16.

Každý člověk v zájmu všelidském

Každý Čech v zájmu politickém

Každý čtenář v zájmu literárním

musí čísti novou knihu

E. M. REMARQUA

CESTA ZPÁTKY

Pokračování slavného díla

Na západní frontě klid

Objednejte si výtisk (brož. za Kč 25·—, vázaný za Kč 35·—) ihned v kterémkoli knihkupectví, jenom tak zajistíte si dodání v den, kdy český překlad i originál vyjde (během jednoho měsíce). Zájem jest tak obrovský, že vskutku bude lze jen první přihlášky vyříditi v den vydání. Ostatní pak postupem, jak dojdou.

Velká světová sensace

DOPRODEJ ZIMNÍ GUMOVÉ OBUVI!

Ve všech státech zuřila letos chřipka, Československo však zasáhla nepatrně, díky levným cenám naší gumové obuvi! Přechod zimy do jara jest zdraví velmi nebezpečný.

VYUŽIJTE PROTO PŘÍLEŽITOSTI, KTEROU VÁM POSKYTUJEME.

NAVŠTIVTE NÁS VČAS!

Baťa

~~19.-~~
9.-

Číslo 23-26 Druh 2361-70
Dětem na cestu do školy gabardinové přezůvky. Dopřejte jim pohodlí a tepla

~~39.-~~
19.-

Číslo 23-26 Druh 9891-70
Dětské celogumové jenerálky vyplatí se nejlépe v blátě a plískanici.

~~59.-~~
9.-

Druh 9585-71
Gabardinové přezůvky s řetízkovým uzávěrem v modních barvách.

~~35.-~~
19.-

Druh 3365-75
V únoru a ještě v březnu udělají Vám naše přezůvky neocenitelné služby. Ochrání Vám v střídavém jarním počasí zdraví, ušetří Vám vydání za lékaře.

~~35.-~~
19.-

Druh 1365-75

~~49.-~~
29.-

Druh 1367-70
Pánské gabardinové přezůvky s gumovým spodkem.

1—49.

VĚDA O ŽIVOTĚ

Souhrn současných vědomostí o životě a jeho možnostech.

NAPSALI:

H. G. WELLS,
J. HUXLEY a
G. P. WELLS.

Český překlad za vrchní redakce **univ. prof. Dra Vl. Růžičky** opatřil **Dr. E. Vajtauer.** Počíná právě vycházeti v sešitech o 32 stranách velkého formátu s tříbarevnou přílohou a množstvím vyobrazení. — Vyžádejte si prvý sešit na ukázku u svého knihkupce nebo

v nakladatelství Fr. Borový, Praha II., Národní tř. 18.